

Reilusti lainaa

Pienlainaa kehittämässä 2012–2017

”**K**yselin joka paikasta ja etsin netistä tietoa lainoista. Ne olivat kuitenkin perustamis- ja muine kuuluineen liian kalliita. Totesin, ettei sellaisen lainan ottamisessa ollut mitään järkeä. Sattumalta bongasin netistä Takuusäätiön pienlainan. Älyttömän ystävällistä ja inhimillistä palvelua, he ymmärsivät ihmisen tilanteen.”

Takuusäätiön Pienlaina-asiakas

1 Sosiaalinen luotto 2.0

Kuka antaisi reilusti luottoa? _____	7
Yhteisvastuukeräys ja Takuusäätiö _____	10
Ovatko pienlainat ja sosiaalinen luotto täsmälääkkeitä köyhyyteen? _____	12
Asumis- ja talousneuvontaa matalalla kynnyksellä _____	14

2 Pieni laina – iso apu

Pienlainaa kehittämässä 2012-2017 _____	17
Luottomarkkinoille tarvitaan kohtuuehtoisempia vaihtoehtoja _____	18
Pienlaina on oikeudenmukainen pikavippi _____	20
Takuusäätiön Kotilaina _____	24
”Tuli tosi tarpeeseen. Kaikki on menny hyvin.” _____	25
”Mukavaa on ajatella eteenpäinkin” _____	27

3 Taloudellinen huono-osaisuus kasautuu

Tulo- ja velkaköyhyyttä on vaikea ratkaista _____	29
”Mut hylättiin sieltäkin, en kelvannut sinnekään.” _____	30
Varautumisen vaikeus _____	32
Kun köyhäily ei ole kuukauden kokeilu _____	34

4 Rahat riittää

Sama lääke ei tepsii kaikkiin vaivoihin _____	37
Tarpeesta kumpuava neuvontatyö talousasioissa _____	39
Pienlaina ja Penno.fi nuorisotasumisessa _____	42
Pennolla rahat haltuun _____	43
Tuuppaamalla kohti parempia päätöksiä _____	44

5 Ratkaisuehdotuksia

Kuka ottaa kopin? _____	47
Sosiaaliset luottotusmuodot käyttöön valtakunnallisesti ehkäisemään nuorten ylivelkaantumista ja syrjäytymistä _____	49
Positiivinen luottotieto on hyvä väline, mutta ei ratkaise ylivelkaantumista _____	50
Pois pikaratkaisuihin – hengähdystauko velalliselle _____	52

Summary

A small Personal Micro-Credit makes a big difference to those who get it - and potentially also to those who don't _____	55
---	-----------

Esipuhe

Tähän julkaisuun on koottu Takuusäätiön Pienlaina-projektissa (2013–2017) esiin nousseita kokemuksia pienituloisten taloudellisesta selviytymisestä. Artikkeleista piirtyy ristiriitainen kokonaiskuva. Yhtäältä esiin nousee epätoivoa ja huolta pärjäämisestä talous- ja velkaongelmien kuormittamassa arjessa. Yksilöllisten elämäntilanteiden lisäksi katse on luottomarkkinoiden ja toimeentuloturvajärjestelmän epäkohdissa. Toisaalta artikkeleissa valotetaan myös projektissa koettuja monia onnistumisia: pienellä lainalla on tiukassa tilanteessa suuri merkitys ja penno.fi -palvelu auttaa oman talouden tasapainon löytämisessä.

Pienlaina-projektin päättyessä on myös kiitosten aika. Haluamme kiittää Veikkausta ja Yhteisvastuukeräystä Takuusäätiön kehittämistyölle osoitetusta luottamuksesta ja rahoituksesta. Lisäksi kiitämme yhteistyökumppaneitamme monista antoisista kohtaamisista ja aktiivisesta osallistumisesta kehittämistyöhön. Erityisen lämmin kiitos kuuluu kaikille niille pienlaina-asiakkaille ja Pennon käyttäjille, jotka antoivat meille palautetta ja jakoivat tarinansa kanssamme. Ne antoivat kehittämistyöllemme merkityksen. Tässä julkaisussa olemme halunneet nostaa esiin ennen kaikkea näitä tarinoita.

Taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevat tarvitsevat apua, tukea ja puolestapuhujia. Pienlaina-projektissa syntyneiden kumppanuuksien ja verkostojen varaan on luontevaa rakentaa yhteistyötä myös tulevaisuudessa. Työ jatkuu.

Helsingissä joulukuussa 2017

Juha A. Pantzar
toimitusjohtaja
Takuusäätiö

Minna Markkanen
kehittämispäällikkö
Takuusäätiö

*SOSIAALINEN
LUOTTO 2.0*

Kuka antaisi reilusti luottoa?

Sosiaalisen luototustoiminnan kehittäminen Suomessa on ollut Takuusäätiön asialistalla jo kauan. Itse asiassa tematiikkaan tartuttiin ensimmäistä kertaa jo 1990-luvulla valtakunnallisessa kehittämiskokonaisuudessa, jonka yhdestä osasta säätiö vastasi. Tuon kehittämistyön tuloksena syntyi sosiaalisen luototuksen lainsäädäntö ja ne toimintatavat, joilla sosiaalista luototusta on pääasiassa maassamme hoidettu vuodesta 2002.

Silloisen kehittämistyön myötä ei tullut kuitenkaan ihan valmista. Sosiaalinen luototus jäi vuosien myötä tuotteeksi, jolla oli koko ajan vain loistava tulevaisuus. Lähes kaikki asiaa tuntevat osapuolet olivat sitä mieltä, että sosiaalisella luototustoiminnalla on huikea menestyspotentiaali ja siitä on saatavissa suuret hyödyt pienillä tappioilla. Mutta siltikin, 15 vuotta lainsäädännön voimaantulosta, vain noin 30 kuntaa harjoittaa tuota kannattavaa toimintaa. Syitä siihen, miksi homma ei ole lähtenyt vauhtiin on useita, suurimpana kuntien jatkuvasti tiukka taloustilanne suhteessa lainsäädännön vapaaehtoisuuteen.

Uusi yritys

Kun sosiaalisen luototuksen laillistamisesta oli kulunut 10 vuotta, viisaat ihmiset päättivät yrittää uudelleen, ja laittoivat ideansa yhteen. Takuusäätiö, Raha-automaattiyhdistys (nykyinen STEA) sekä kirkon Yhteisvastuukeräys päättivät vuonna 2011 lähteä selvittämään, millainen rooli luototustoiminnalla voisi olla jouston tuomisessa

kaikkein pienituloisimmille kotitalouksille ja miten sosiaalinen pienlainatoiminta olisi tarkoituksenmukaisinta organisoida. Samalla ajateltiin, että saadaan koottua erittäin tärkeää tietoa luottomarkkinoiden toiminnasta, koska markkinat olivat olleet suuressa murroksessa pikavippivyöryn jäljiltä.

Aloitin itse Takuusäätiön johdossa vuoden 2012 alussa, jolloin pienlainahanke oli pitkällä suunnitteluasteella ja Yhteisvastuukeräys jo käynnissä. Kiitos rahoittajien, olimme saaneet jo hankevalmistelua varten resursseja, joiden turvin pystyimme luomaan pohjan kunnolliselle hanketoiminnalle ja käynnistämään hankkeen.

Kokeilusta yhteiskunnallisiin hyötyihin

Nyt pienlainahanke on päättymässä kokeilutoimintana. Kehittämistyön myötä niin hanketyöntekijöillä kuin myös koko Takuusäätiöllä on ollut mahdollisuus perehtyä luottomarkkinoiden toimintaan ja oppia ymmärtämään niiden toimintalogiikkaa merkittävästi aiempaa perusteellisemmin.

Pienlainahankkeen kautta saatu oppi on ollut Takuusäätiölle enemmän kuin hyödyksi. Eikä pelkästään Takuusäätiölle, vaan koko Suomelle. Käytännössä olemme huomanneet olevamme ainoa toimija, joka kokoaa kansainvälistä tietoa pienluototuksesta, sen haasteista ja mahdollisuuksista erityisesti pienituloisten näkökulmasta. Tällaisesta tiedosta on ollut paljon hyötyä paitsi oman luototusmallimme rakentamisessa, myös ennen kaikkea siinä yhteis-

kunnallisessa keskustelussa, jota olemme pyrkineet käymään luottomarkkinoiden epäkohtien esiin nostamiseksi ja niiden korjaamiseksi.

Luottoyhteiskunnan nopea muutos

Koko luottoyhteiskunta on muuttunut vuoden 2012 jälkeen paljon. Vuonna 2012 yhteiskunnallista keskustelua hallitsivat pikavipit, joiden määrä oli kasvanut vuosi toisensa jälkeen jo puolenkymmentä vuotta. Lähes kaikissa velkajärjestelyhakemuksissa, joita Takuusäätiöön saapui, oli mukana myös pikavippejä. Ne suistivat ihmisten talouden nopeasti syöksykierteeseen ja puhkaisivat ylivelkakuplan.

Tämän ilmiön hillitsemiseksi oikeusministeriö valmisteli vuoden 2012 aikana merkittävän muutoksen kuluttajansuojalainsäädäntöön, jonka myötä pikavippitoiminta aiemmassa muodossaan rauhoittui. Valitettavasti kansan rahantarve ja luottomarkkinoiden kekseliäisyys eivät kuitenkaan rauhoittuneet samalla kertaa, vaan meno on käynyt sen jälkeen vielä paljon villimmäksi.

Takuusäätiössä ennustettiin jo vuonna 2012, että vaikka silloisen pikavippikuplan puhkaiseminen olikin tärkeää kotitalouksien ongelmavelkaantumisen vähentämiseksi ja alan sääntelemiseksi, niin se ei yksin riittäisi, mikäli ei samalla tehtäisi tosissaan töitä velkaantumisen varsinaisten juurisyyden kanssa. Pelkkä oireen hoitaminen ei poistaisi ongelmaa, vaan siirtäisi sen muualle. Valitettavasti säätiön ennusteet osuivat kohdalleen.

Kuluttajansuojalain muutosten jälkeen pikavippimarkkinat näyttivät hetkeksi rauhoittuneen, kun kaikkein räikeimpiä voittoja tavoitelleet firmat hävisivät markkinoilta. Kokonaisuuden kannalta tilanne oli kuitenkin vain tyyntä myrskyn edellä, sillä ihmisten tarpeet rahoituksen hankkimiseen eivät hävinneet minnekään ja markkinat keksivät nopeasti uusia tuotteita vastatakseen kysyntään. Tuota satoa korjataan nyt. Nykyisten pikalainojen aiheuttamat ongelmat eivät ole enää muutamien tuhansien eurojen nopeasti kriisiytyneitä ongelmavelkatilanteita, vaan useiden kymmenien tuhansien eurojen vuosia kestäneitä ongelmakierteitä, joiden korjaaminenkin kestää vuosia. Ja

ovatpa kulutusluottotoimijat löytäneet markkinaan myös ongelmien korjaamisesta. Viimeisen vuoden aikana markkinoille on ilmestynyt useita toimijoita, joiden mielestä velkajärjestelyjen tarjoaminen ihmisten ongelmavelkatilanteisiin on erinomainen bisnes.

Miksi luottomarkkinat vetävät?

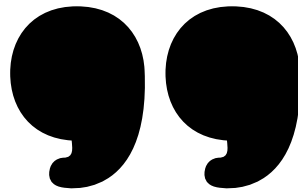
Syitä siihen, miksi kotitalouksien luottotaminen ongelmiin asti on ollut niin hyvä bisnes, on useita. Kulutustapojen muutos suosii nopeaa toimintaa, johon uusi finanssitekniologia vastaa kehittymällä jatkuvasti. Samalla ihmisten tuntuma omaan kulutukseen häviää, kun maksaminen muuttuu näkymättömäksi ja sirpaloituu. Aggressiivinen luottomarkkinointi ja helppo luotonsaanti luovat itsekin markkinoita ja luottomarkkinoiden epätasaisen vastuunjaon myötä riskit kasautuvat kuluttajalle. Sääntely pysyy kehittyvien markkinoiden perässä hitaasti, eikä valvontaan ole resursseja sen paremmin kuin välineitäkään. Kaiken taustalla juurisyyinä ovat myös pienituloisuus, työelämän muutos, talouslukutaidottomuus sekä hyvien luottovaihtoehtojen ja järjestelyratkaisujen vähäisyys.

Kohtuullisemman luotouksen kehittäminen on eriarvoisuustyötä

Takuusäätiön yritys kehittää markkinavaihtoehtoja kohtuullisempaa luototusta ei ole ollut ainoa sosiaalisen luotouksen kehittämiskokonaisuus viimeisten kuuden vuoden aikana. Selvityshenkilö OTT Kirsti Rissanen teki vuonna 2014 laajan kokonais selvityksen kuntien harjoittaman sosiaalisen luotouksen kehittämistarpeista ja mahdollisuuksista. Valitettavasti hankkeen, jonka työstämiseen myös Takuusäätiö osallistui omalla panoksellaan, tuotokset ja suositukset ovat edelleen suurelta osin hyödynnettämättä.

Kokonaan käsiä ei missään tapauksessa ole nostettu pystyyn ongelmavelkakehitykseen puuttumisen suhteen. Niin viranomaiset kuin alan kansalaistoimijat Takuusäätiön ohella ovat ilmaisseet kiinnostuksena velkaongelmien vähentämiseen. Valtakunnan tasolla suurimmat odotukset kohdistuvat

Toivottavasti pienlainatoiminnan havainnot ja johtopäätökset tulevat jatkossa laajalti hyödynnettyä jatkokehittämisessä. Esimerkiksi nykyisten kuntien harjoittama sosiaalinen luototus on tulossa lähiaikoina välttämättömän ja merkittävän toimivuuden arvioinnin eteen.

pääministeri Juha Sipilän asettaman eriarvo-ryhmän työhön, jossa ylivelkaantuminen ja sen ehkäisy on nostettu yhdeksi kehittämis-kokonaisuudeksi. Ryhmä jättää esityksensä pääministerille 31.3.2018. Samaan aikaan on jo käynnissä muutamia lainsäädännöllisiä uudistuksia toimialan kehittämiseksi sekä käynnistymässä useita kehittämishankkeita, joissa pyritään käytännön tasolla puuttumaan entistä enemmän myös velkaantumisen juurisyihin.

Ei tämä valmiiksi tullut

Alan kehittäminen reilummaksi jatkuu siis Takuusäitiön pienlainahankkeen jälkeenkin. Tämänkään hankkeen myötä ei tullut ihan vielä valmista, vaan sosiaalisempia ja reilumpia pienlainamalleja pitää kehittää edelleen. Toivottavasti Takuusäitiön pienlainatoiminnan havainnot ja johtopäätökset

tulevat jatkossa laajalti hyödynnettyä jatkokehittämisessä, sillä esimerkiksi nykyisten kuntien harjoittama sosiaalinen luototus on tulossa lähiaikoina välttämättömän ja merkittävän toimivuuden arvioinnin eteen. Nyt sosiaalinen luototus on osa kuntien vapaaehtoista toimintaa. Miten sosiaaliselle luototukselle käykään osana SOTE-uudistusta, jää nähtäväksi. Onko sen tuleva paikka esimerkiksi maakunnissa, osana sosiaalityöntekijöiden tekemää varhaista puuttumista talousongelmiin ja joustojen tuomisessa pienituloisten arkeen?

Yksi asia on kehittämiskokemustemme myötä kuitenkin aivan selvää. Suomeen tarvitaan reilumpia ja kohtuuehtoisempia luottomuotoja, erityisesti pienituloisten rahoitustarpeiden tyydyttämiseen.

Juha A. Pantzar
toimitusjohtaja
Takuusäitiö

Yhteisvastuukeräys ja Takuusäätiö

Vuonna 2016 järjestimme Porin SuomiAreenalla keskustelutilaisuuden suomalaisesta huono-osaisuudesta. Keskustelun runkona oli näyttelijä Ilkka Heiskasen esittämät monologit, jotka rakentuivat diakoniatyön todellisiin asiakastapauksiin. Mukana oli muun muassa ylivelkaantuneen yksinhuoltajaäidin tarina. Yleisössä istuneiden yritysjohtajien ja poliitikkojen yleinen palaute oli: ”Ei voi olla totta! Ei kenenkään elämä voi olla tuolla mallilla!” Toistimme saman ohjelmanumeron tänä vuonna Turun kirkkopäivillä, jossa yleisössä istuneet diakonit yhteen ääneen totesivat: ”Tämä on arkea. Näitä asiakkaita on päivittäin vastaanotollamme.” Tapahtuma kuvaa mielestäni erinomaisesti sitä, miten etäällä toisistaan eri yhteiskuntaluokkien arki toisistaan on ja millaisissa kuplissa itse kukin meistä elää.

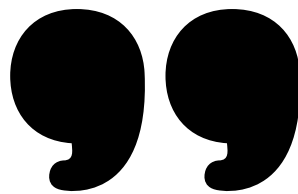
Rankkaa kritiikkiä

Kun Takuusäätiötä perustettiin ja Yhteisvastuukeräyksellä 1991 kerättiin varoja ylivelkaantuneiden auttamiseen, toimin diakoniatyöntekijänä seurakunnassa. Tuolloin törmäsin toistuvasti siihen kommenttiin, että rahankeräyksellä ei pidä auttaa ihmisiä, jotka omalla holtittomalla elämällään ovat ajaneet itsensä velkaongelmiin. Hyvin pian suurellekin yleisölle valkeni, että riski taloudellisista ongelmista koski ketä tahansa meistä. Lama vei työpaikkoja, kaatoi yrityksiä ja nosti korot huikeisiin mittoihin. Kaikki eivät ole tuosta ajanjaksosta vielääkään päässeet jaloilleen. Takuusäätiö osoittautui

juuri oikeaksi ratkaisuksi helpottamaan monen ylivelkaantuneen elämää. Kritisoijien väitteetkin osoittautuivat vääriksi. Säätiön 20-vuotisjuhlassa saimme kuulla, että ensimmäisten vuosikymmenien takausten luottotappiot olivat jääneet niin pieniksi, että mikä tahansa suuri pankki olisi sellaisista luvuista ylpeä.

Vastaisku pikavipeille

Vuosituhanen alussa luottomaailma rakensi taloudellisissa vaikeuksissa oleville uusia ”pelastusrenkaita”, jotka kuitenkin osoittautuivat varsinaisiksi sudenkuopiksi. Taloudelliseksi ensiavuksi ajatellut pikavipit olivat varsinaisia ansoja, joista nouseminen ei monella ihmisellä onnistunut ilman ulkopuolista tukea. Tehokkaaksi havaittu ja erittäin ammatillisesti ja tavoitteellisesti toimiva Takuusäätiö valittiin Yhteisvastuukeräyksen vuoden 2012 kumppaniksi. Yhdessä lähdettiin rakentamaan uudenlaista pienluottojärjestelmää, eräänlaista vastaiskua pikavipeille. Tässä yhteydessä havahduin jälleen siihen realiteettiin, miten etäällä meidän maailmamme eri yhteiskuntaluokissa voivat olla. Säännöllistä palkkatyötä tekevän keskituloisen on vaikea ymmärtää, kuinka joku voi tarvita esimerkiksi 100 euron luoton. Vielä hämmentävämpää oli se, että miten tuollaisesta noin pienestä luotosta ei kyetä selviytymään. Realiteetti on kuitenkin se, että kyseessä on summa, joka saattaa olla suurempi kuin monen huono-osaisen kuukauden käyttövarat.

Pienlainahankkeen alkumetrit osoittivat, että kaikki ei aina olekaan sitä miltä ennalta näyttää. Parhaatkaan asiantuntijat eivät voi aina osua maaliin ensimmäisellä yrityksellä. Ylivelkaantuneiden maailma osoittautui arvioitua monimuotoisemmaksi.

Edisonin opissa

Pienluottohanke alkumetrit osoittivat, että kaikki ei aina olekaan sitä miltä ennalta näyttää. Parhaatkaan asiantuntijat eivät voi aina osua maaliin ensimmäisellä yrityksellä. Ylivelkaantuneiden maailma osoittautui arvioitua monimuotoisemmaksi. Tässä kohdin Takuusäätiö osoitti viisasta rohkeutta testata, muuttaa suunnitelmia, muokata valmisteilla olevaa palvelua ja arvioida työkalun ihanteellista toimivuutta. Oltiin rakentamassa uutta, monelle ihmiselle välttämätöntä palvelua ja toimintaa. Se ei missään tapauksessa saisi ajaa asiakkaita entistä pahempiin taloudellisiin vaikeuksiin. Testattiin ja kokeiltiin. Samaan malliin kuin Edison toimi hehkulamppua kehittäessään. Kerrotaan erään ihmisen kauhustelleen sitä, että Edison oli joutunut tekemään tuhansia turhia kokeita lamppua kehittäessään. Tähän Edison väitetään vastanneen, että kokeet eivät olleet turhia. Nyt hän tietää

tuhansia tapoja, miten hehkulamppua EI TEHDÄ. Edisonin tavoin myös Takuusäätiön Pienlainahankkeessa päästiin onnekaasti maaliin ja uusi työmuoto tuo valoa monen ihmisen elämään.

Pienluotto ja iso luottamus

Me Yhteisvastuukeräyksessä olemme suunnattoman ylpeitä ja kiitollisia Yhteistyöstä ja kumppanuudesta Takuusäätiön kanssa. Vuosikymmenien mittainen yhteistyömme on ollut mutkatonta ja toimivaa. Yhteiset kumppanimme ja yhteistyöverkostomme ovat erittäin tyytyväisiä säätiön toimintaan. Yhteisvastuuvaroin rahoitettu Pienlainahanke on viimeisin osoitus siitä, että säätiö on luoton ja luottamuksen arvoinen.

Tapio Pajunen
johtaja
Yhteisvastuukeräys

Ovatko pienlainat ja sosiaalinen luotto täsmälääkkeitä köyhyyteen?

Talouden taantuma, työttömyys ja köyhyys ovat viime vuosina heikentäneet koko Suomessa kuntalaisten ja kotitalouksien mahdollisuuksia selvitä taloudellisista ongelmista. Kunnan yleinen pienituloisuusaste sekä lasten pienituloisuusaste ovat kasvaneet rajusti koko maassa 1990-luvun laman jälkeen.

Kainuussa ja Kainuun kunnissa muutos on ollut vielä rajumpaa ja vuonna 2016 kainuulaisista 14,7 prosenttia jäi suhteellisen pienituloisuusrajan alle (THL 2017a). Pienituloiseksi lasketaan henkilö, jonka tulot ovat alle 60 prosenttia mediaanitulosta. Pienituloisuus oli vuonna 2016 kaikissa Kainuun kunnissa koko maata yleisempää ja esimerkiksi Puolangalla 18 prosenttia kuntalaisista kuului pienituloisiin kotitalouksiin. Myös maksuhäiriömerkinnät ovat yleistyneet Suomessa viime vuosina. Vuoden 2016 lopussa maksuhäiriöisten henkilöiden määrä oli Suomessa yli 370 000.

Laki sosiaalisesta luototuksesta on mahdollistanut sosiaalihuoltoon kuuluvan luotonannon jo vuodesta 2003 alkaen, mutta sosiaalinen luototus on Suomessa yleistynyt vain suuremmissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa ja osin verrattain hitaasti. Vuonna 2016 sosiaalisia luottoja pystyi periaatteessa hakemaan 43 Suomen kunnassa (THL 2017b). Ristiriitaista onkin se, että sosiaalista luottoa ei hyödynnetä niissä kunnissa, joissa kunnan yleinen pienituloisuusaste on tavallista yleisempää.

Köyhyys sairastuttaa

Taloudelliset ongelmat ja erityisesti ylivelkaantuminen vaikuttavat merkittävästi kuntalaisten hyvinvointiin. Ylivelkaantuminen on esimerkiksi yhteydessä itsetuhoisuuteen, masennukseen, heikompaan terveyteen sekä terveydelle haitallisten selviytymiskeinojen käyttöön (Turunen & Hiilamo 2014). Lisäksi rekisteritutkimuksen mukaan ylivelkaantuminen on yhteydessä erityi-

sesti naisten suurempaan sairastavuuteen ja pitkäaikaiset maksuvaikkeudet ovat yhteydessä psykooseihin ja diabetekseen (Blomgren, Maunula & Hiilamo 2014). Köyhyys myös sairastuttaa ja kuntalaisten mahdollisuudet oman terveytensä edistämiseen ja ylläpitämiseen vaihtelevat väestöryhmittäin.

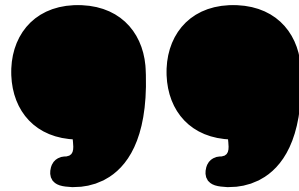
Saumattomilla palveluilla tukea

On tärkeää tiedostaa, että kuntalaisten köyhyyteen ja ylivelkaantumiseen voidaan vaikuttaa monin keinoin. Esimerkiksi sosiaalinen luototus on edelleen ehkä vähiten tunnetuimpia sosiaalihuollon välineitä ylivelkaantuneiden kuntalaisten auttamiseksi. Sosiaalinen luotto on tällä hetkellä käytössä vain murto-osassa Suomea, vaikka laki sosiaalisesta luototuksesta astui voimaan jo vuonna 2002.

Sosiaalinen luototus kytkeytyy sosiaalihuollon ja Kelan toimeentuloturvan sekä sosiaalityön lisäksi talous- ja velkaneuvontaan. Näiden palveluiden tulisi muodostaa saumaton palvelukokonaisuus. Sosiaalisella luototuksella on kiinteä yhteys toimeentulotukeen, koska sosiaalinen luototus on hyvin lähellä ehkäisevää toimeentulotukea. Sosiaalisella luototuksella voidaan joissakin asiakaskohtaisissa tilanteissa ehkäistä myös toimeentulotukikustannusten lisääntymistä. Periaatteessa sosiaalisen luototuksen käytöstä aiheutuu kunnalle tai kuntayhtymälle vain vähän kustannuksia, koska alkupääoma palautuu pitkällä aikavälillä takaisin.

Pienlaina-hankkeen sivutuotoksia

Sosiaalinen luototus käynnistyi Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän toiminta-alueella keväällä 2015. Sosiaalisen luototuksen käynnistämistä oli Kainuussa käyty keskusteluja jo vuosina 2003–2004, mutta palvelu ei kuitenkaan käynnistynyt Kainuun maakuntakoikeilun aikana (2005–2012). Kainuun alueella oli käynnistynyt

Sosiaalisella luotolla ja pienlainatoiminnalla voidaan edistää kuntalaisten itsenäistä taloudellista selviytymistä, ehkäistä ylivelkaantumista, hidastaa toimeentulokustannusten kasvamista sekä edistää kansanterveyttä.

kuitenkin Takuusäätiön pienlaina-hanke vuonna 2014, mikä osaltaan vauhditti sosiaalisen luototuksen käynnistymistä myös Kainuussa. Vuonna 2017 Kainuun alueella sosiaalisen luototuksen lainapääoma on yhteensä 250 000 euroa ja esimerkiksi vuonna 2016 myönteisiä luottopäätöksiä tehtiin yhteensä 25. Sosiaalisesta luototuksesta ei ole aiheutunut luottotappioita.

Mikä muuttuu sote- ja maakuntauudistuksessa?

Maakunta- ja sote-uudistuksessa muuttuu yhtä aikaa moni asia, jotka osaltaan voivat vaikuttaa sosiaalisen luototuksen järjestämiseen Suomessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä maakunnille, mikä voi merkitä sosiaalisen luototuksen laajentumista. Toisaalta sosiaalista luototusta järjestetään tällä hetkellä ja todennäköisesti tulevaisuudessakin kunnan päättämässä laajuudessa. Mikäli sosiaalinen luototus nähdään pelkkänä kuluna ja menoeränä, voi sote- ja maakuntauudistus tarkoittaa myös sosiaalisen luototuksen hiipumista tai jopa alasajoa.

Myös maakuntien valtakunnallisilla palvelukeskuksilla voi olla merkitystä sosiaalisen luototuksen järjestämisessä lähivuosina. Mikäli esimerkiksi valtakunnallisessa talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksessa

tehostettaisiin ja kehitettäisiin sosiaalisen luototukseen liittyvää rahaliikennettä, voisi se edesauttaa sosiaalisen luototuksen yleisty- mistä Suomessa. Ikävä kyllä sote- ja maakuntauudistukseen liittyvä keskustelu on paljon ollut terveydenhuoltoon ja valinnanva- pauteen kytkeytyvien ilmiöiden tarkastelua, kun samaan aikaan myös sosiaalihuollon, köyhyyden ja toimeentulon osalta olisi paljon kehitettävää.

Samaan aikaan muita keskeisiä muu- toksia ovat esimerkiksi perustoimeentulotuen siirto Kelan toiminnaksi sekä talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen siirretään aluehallintovirastoilta ja kunnilta oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin tehtäväksi aikaisintaan vuonna 2019.

Vasta tulevat vuodet näyttävät, miten so- siaalinen luotto ja pienlainat tukevat kunta- laisten itsenäistä talouden hallintaa. Sosiaali- sella luotolla ja pienlainatoiminnalla voidaan kuitenkin edistää kuntalaisten itsenäistä taloudellista selviytymistä, ehkäistä ylivel- kaantumista, hidastaa toimeentulotukikus- tannusten kasvamista sekä edistää kansanter- veyttä. Sosiaalinen luotto on hyvä käytännön esimerkki investoinnista hyvinvointiin, jonka tulokset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä.

Matti Heikkinen
perhepalvelujohtaja, YTL
Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä

Lähteet

- Blomgren, Jenni & Maunula, Nico & Hiilamo, Heikki. 2014. Sairastuttaako velka? 15 vuoden seurantatutkimus pitkäaikaisesti ylivelkaantuneista. Yhteiskunta- poliittikka 79:3, 255–263.
- Suomen Asiakastieto Oy. 2017. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrän kasvulle ei näy loppua. Lehdistö tiedote 11.4.2017.
- THL. 2017a. Tilasto- ja indikaat- toripankki Sotkanet, Kunnan yleinen pienituloisuusaste (ind. 3099). Viitattu 24.10.2017.
- THL. 2017b. Sosiaalinen luototus 2016 – kuntakyselyn osaraportti.
- Turunen, Elina & Hiilamo, Heikki. 2014. Health effects of indebt- edness: a systematic review. BMC Public Health 14:489.

Asumis- ja talousneuvontaa matalalla kynnyksellä

Valtioneuvosto teki kesäkuussa 2016 periaatepäätöksen Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimintasuunnitelman (AUNE) toteuttamisesta vuosien 2016-2019 aikana. Yksi keskeinen päätökseen kirjattu tavoite on ehkäistä talousvaikeuksissa olevien kotitalouksien asunnon menettämisen uhkaa sekä helpottaa luottotietonsa menettäneiden asunnon saantia. Käytännön keinoiksi päätöksessä nimetään muun muassa asumisvaikeuksissa olevien kotitalouksien taloudenhallinnan tukeminen uusilla helppokäyttöisillä taloudenhallintavälineillä ja neuvontaa lisäämällä, sekä uudenlaisen pienlainoituksen mallin kehittäminen ehkäisemään pienituloisten kotitalouksien ylivelkaantumista. Tavoitteen asettamisen taustalla olivat käytännön työstä nousseet toistuvat havainnot oman talouden hallinnan puutteiden ja asunnottomuuden kohtalonyhteydestä. Myös tilastot vahvistavat asian.

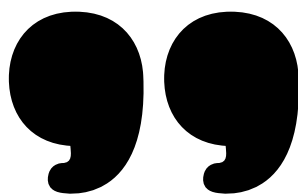
Taloudenhallinnan puutteet ovat asunnottomuuden riskitekijä

Asiakastietiedon maksuhäiriörekisterissä oli 2016 syyskuussa 374 200 henkilöä. Eniten maksuhäiriöisiä oli ikäryhmissä 25-29 ja 30-34-vuotiaat miehet. Yhä useammalla ensimmäistä kertaa vuokramarkkinoille tulevalla nuorella aikuisilla on kiistatta puutteita oman talouden hallinnassa. Toisaalta kyse on myös pienituloisuudesta. Tilastokeskuksen mukaan suhteellisesti kaikista heikoimmassa

taloudellisessa asemassa ovat alle 25-vuotiaiden kotitaloudet, joiden reaalitytulot ovat taantuman seurauksena selvästi laskeneet. Eikä velkaantuminen ole pelkästään nuorten ongelma, yhä useammin vuokratien kanssa taistelevat myös eläkeläiset ja yksinhuoltajat. Valtakunnanvoudinviraston tilaston mukaan Suomessa pantiin toimeen 1 809 häättöä vuonna 2016. Toimeenpannut häättöjen määrä on noussut vuodesta 2008 vuoteen 2016 noin 25 %. Yleensä häädön syynä ovat maksamattomat vuokrat. Taloudenhallinnan puutteet ja pienituloisuus ovat kiistatta asunnottomuuden riskitekijöitä.

Palvelut eivät tavoita asiakkaita

Takuusäätiön tarvekartoituksessa selvitettiin asunnottomuustyön ja asumisen kentällä toimivien asiantuntijoiden näkemyksiä asiakkaiden taloudenhallintaan liittyvistä tarpeista. Selvitykseen vastanneista 77 asiantuntijasta vain yksi ei ollut käsitellyt asiakkaiden talous- ja velkaongelmia työssään. Noin 90 %:lla kyselyyn vastanneiden asiakkaista oli melko- tai erittäin paljon talous- ja velkaongelmia. Käsittämättömiä lukuja vai mitä? Avovastauksissaan asiantuntijat näkivät suurimpina haasteina asiakkaiden taloudenhallinnalle osaamattomuuden hakea neuvontaa ja ohjausta ajoissa, jaksamattomuuden vaikeuksien kanssa, vaikeuden ymmärtää viranomaisten toimintalogiikkaa ja pikavipit. Myös vuokra-asumisen kustannusten jatkuva

Takuusäätiön kehittämä pienlaina näyttäisi olevan toimiva ratkaisu rahoittaa asumiseen liittyviä akuutteja menoja. Huolestuttavasti näyttää kuitenkin siltä, että palvelut eivät tavoita suurta osaa asiakkaista ajoissa.

nousu, velkaantuminen ja luottotietomerkinnät nostettiin esiin.

Taloudenhallinnan palveluja on olemassa ja uusia kehitetään koko ajan. Esimerkiksi Takuusäätiön kehittämä pienlaina näyttäisi olevan toimiva ratkaisu rahoittaa asumiseen liittyviä akuutteja menoja. Huolestuttavasti näyttää kuitenkin siltä, että palvelut eivät tavoita suurta osaa asiakkaista ajoissa. Talouden kriisiytymiseen ei saada apua riittävän nopeasti, asiat jäävät liian usein hoitamatta ja velat ehtivät kasvaa kohtuuttoman suuriksi. Mitä sitten pitäisi tehdä?

Tarvittaessa talousneuvontaa, vaikka kotiin!

Yksi tarvekartoituksen vastaajista esittää ratkaisuksi jalkautuvaa talousneuvontaa. ”Kotiin jalkautuva, nopeasti reagoiva neuvonta- ja ohjaustyö olisi ensisijaisen tärkeää, niin itsenäisen asumisen aloittamisen tukena kuin oman talouden ja sen vaatiman osaamisen turvaajana”. Tarvittaessa vaikka asiakkaan kotiin vietävä talousasioiden ohjaus on varmasti osa ratkaisua. Lisäksi tarvitaan uusia helppokäyttöisiä välineitä

niin talousvaikeuksien kanssa kipuileville vuokralaisille, kuin myös ohjaustyötä tekeville ammattilaisille. Käynnistämällä yhdessä asumisen ja oman talouden opetus toisen asteen oppilaitoksissa, pystyttäisiin isolle osalle asuntomarkkinoille tulevista nuorista aikuisista tarjoamaan paremmat edellytykset onnistua itsenäisessä asumisessa. Ja paljon muutakin on tehtävissä, jos tahtoa löytyy.

Parhailaan valmistellaan ARAn ja Takuusäätiön johdolla valtakunnallista vuokra-asukkaiden taloudellisten ongelmien ehkäisy -hanketta. Siinä etsitään muun muassa keinoja tuoda ennaltaehkäisevä talousneuvonta mahdollisimman helposti vuokranmaksun kanssa kipuilevien avuksi. Hankkeesta ja siihen mukaan pääsystä kuulemme piakkoin lisää. Juuri tällaisia avauksia tarvitaan, tahtoa näyttää löytyvän. Vuokralaisten oman taloudenhallinnan parantaminen on tehokas tapa ehkäistä asunottomuutta.

Jari Karppinen
ohjelmajohtaja

Asunottomuuden ennaltaehkäisyn
toimenpideohjelma (AUNE) 2016-2019

Lähteet

Asunottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016-2019.

Valtioneuvoston periaatepäätös 9.6.2016.

Maksuhäiriöisten kuluttajien määrän kasvulle ei näy loppua. Suomen Asiakastieto Oy:n lehdistötiedote 3.10.2016.

Tulonjakotilasto 2014. Tilastokeskus.

Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2016.

Talous- ja velka-asioihin liittyviä tiedontarpeita ja soveltuvia välineitä. Takuusäätiön AUNE-ohjelmassa toteuttaman tarvekartoituksen tuloksia. Nyholm. 2017.

PIENI LAINA
– ISO APU

Pienlainaa kehittämässä 2012-2017

2012

- Yhteisvastuukeräys ”Pienestä kiinni. Pienlaina auttaa uuden elämän alkuun.”
- Pienlainarahaston (600 000 €) perustaminen
- Hankkeen suunnittelua

2013

- Raha-automaattiyhdistyksen (nyk. Veikkaus) hankeavustus toimintakuluihin
- Pienlaina-projekti alkaa
- Lainaustoiminnan käytännöt ja puitteet
- Henkilöstöresurssit: osa-aikainen projektipäällikkö ja projektisuunnittelija

2014

- Lainaustoiminta käynnistyy kokeilupaikkakunnilla: Kajaani-Paltamo, Seinäjoki ja Tampere
- Alueellinen verkostotyö diakonian ja sosiaalitoimen kanssa
- Lainaehtojen kehittäminen yhteistyökumppaneiden ja kohderyhmän tarpeisiin
- Täydet henkilöstöresurssit: osa-aikainen projektipäällikkö, kaksi projektisuunnittelijaa sekä tutkija-arvioitsija

2015

- Lainaustoiminta laajenee kolmen kokeilupaikkakunnan seutukuntiin
- Verkostoyhteistyön kehittäminen ja laajentaminen
- Lainaehtojen kehittäminen yhteistyökumppaneiden ja kohderyhmän tarpeisiin
- Kotilaina-yhteistyö nuorisotasuntotoimijoiden kanssa
- Taloudenhallinnan teemavuosi, mm. taloudenhallinnan sovelluksen konseptointi
- Kansainvälisiin malleihin ja käytäntöihin tutustuminen

2016

- Pienlainakokeilu laajenee valtakunnalliseksi: sähköinen hakemusmenettely
- Lainatoiminnan volyymin kasvu
- Penno.fi-taloudenhallintasovellus julkaistaan
- Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma: yhteistyö alkaa
- Pienlainatoiminnan mallintaminen käynnistyy

2017

- Pienlainatoiminnan mallintaminen
- Päätös Pienlainatoiminnan jatkamisesta ja sen juurruttamisesta Takuusäätien pysyvän palvelutoiminnan osaksi
- Penno.fi-sovelluksen jatkokehittäminen ja levittäminen

Luottomarkkinoille tarvitaan kohtuuehtoisempia vaihtoehtoja

Ylivelkaantumisen riskit kohdentuvat voimakkaimmin heikommassa asemassa oleviin, kuten pienituloisiin, työttömiin, työkyvyttömiin, yksinasuviin ja yksinhuoltajiin. He maksavat luotoistaan kallista hintaa. Korkean koron lisäksi ongelmana ovat kohtuuttomat perintäkulut. Luottomarkkinoiden logiikka – mitä heikompi maksukyky, sitä kalliimpi laina – on taloudellisen ja sosiaalisen syrjäytymisen näkökulmasta ongelmallinen.

Maailmalta mallia

Pienituloisten ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi pikavipeille ja muille kalliille luottotuotteille tarvitaan kohtuullisempia vaihtoehtoja.

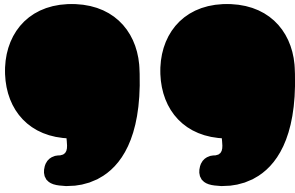
Suomeen verrattuna kansainvälinen keskustelu pienituloisten taloudellisesta syrjäytymisestä (*financial exclusion*) on vilkasta. Sillä tarkoitetaan muun muassa tilanteita, joissa pienituloiset tai muutoin huono-osaiset joutuvat vaikeuksiin, koska heillä ei ole mahdollisuuksia rahoittaa tarpeellisia menojaan markkinoilta saaduilla kohtuuehtoisilla luotoilla. Maailmalta löytyy monia mielenkiintoisia pienlainoituksen malleja ja käytäntöjä (*microcredit, microfinance*). Vastoin yleistä käsitystä lainoja myönnetään myös Euroopassa ja muissa kehittyneissä maissa sekä muuhunkin kuin yritystoimintaan. Näitä voittoa tavoittelemattomia pienlainoituksen malleja löytyy esimerkiksi Australiasta, Britanniaista ja Irlannista. Mallit ovat monenkirjavia erilaisine organisatorisine ratkaisuihineen. Yhteistä niille on kuitenkin se, että ne tarjoavat

kohtuuehtoisia mikroluottoja pienituloisten kotitalouksien erilaisiin tarpeisiin (*personal loans*) ja edistävät tällä tavoin pienituloisten taloudellista osallisuutta (*financial inclusion*) yhteiskunnassa.

Monissa maissa mikroluototus on osa kansallista strategiaa. Pienituloisuuden ja velkaongelmien lisääntyessä Suomessa asia on ajankohtainen, mutta käytännön tasolla ollaan vielä lapsenkengissä. Kuntien sosiaalinen luototus on käytössä vain noin 30 kunnassa ja luottoja myönnetään vähän (vuonna 2016 vain vajaalle 600 henkilölle). Lisäksi sosiaalista luottoa käytetään lähes yksinomaan velkojen järjestelykeinona. Sosiaalinen luotto pitäisi nähdä nykyistä enemmän myös sosiaalisena investointina, jolla tuetaan pienituloisten kotitalouksien itsenäistä selviytymistä ja ehkäistään velkaongelmia. Tällöin olennaista on tavoittaa ihmiset riittävän ajoissa, jo ennen ongelmiin joutumista.

Digitalisaatio avuksi taloudellisen syrjäytymisen ehkäisyssä

Sosiaalisen luottotoiminnan on kilpailtava aidosti luottomarkkinoiden kanssa ja oltava houkutteleva vaihtoehto. Tiivistetysti kysymys on neljän A:n periaatteesta. Tällöin korostuvat luoton helppo ja nopea saatavuus (*accessible*), kohtuullisuus (*affordable*) sekä se, että laina sopii asiakkaan todellisiin tarpeisiin (*appropriate*). Näiden lisäksi on tuettava lainansaajan kykyä selviytyä lainan takaisinmaksusta (*ability*). Olennainen kysymys on siis se, voisiko pienituloisten taloudellista ja myös sosiaalista syrjäytymistä ennaltaeh-

Velka on nykyisessä luottoyhteiskunnassa suuri eriarvoisuuskysymys. Ei ole eettisesti oikein jättää kaikkein pienituloisempia yksin voittoa tavoittelevien luottomarkkinoiden varaan, sillä markkinalogiikka johtaa aina väistämättä siihen, että köyhin maksaa lainastaan eniten.

käistä, jos heillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet saada kohtuuehtoista lainaa ja tukea oman rahankäytön suunnitteluun. Kysymys ei ole kerskakulutushahdollisuuksien luomisesta pienituloiselle, vaan arjessa tarpeellisten tai välttämättömien hankintojen ja menojen rahoittamisesta.

Velka on nykyisessä luottoyhteiskunnassa suuri eriarvoisuuskysymys. Ei ole eettisesti oikein jättää kaikkein pienituloisempia yksin voittoa tavoittelevien luottomarkkinoiden varaan, sillä markkinalogiikka johtaa aina väistämättä siihen, että köyhin maksaa lainastaan eniten. Näin ei kuitenkaan tar-

vitsisi olla. Digitalisaatio mahdollistaa uusia innovaatioita vastuullisemman luotonannon kehittämisessä. Nämä mahdollisuudet on hyödynnettävä kansallisesti pienituloisten taloudellisen syrjäytymisen ja velkaongelmien ehkäisyssä.

Minna Markkanen
kehittämispäällikkö
Takuusäätiö

Kirjoitus on muokattu
blogikirjoituksesta, joka on julkaistu
EAPN-Finin blogissa 23.5.2016

TAKUUSÄÄTIÖN PIENLAINA LIKKUMISEEN

PIENLAINA

AUTON HANKINTA TAI
KORJAAMINEN

AUTO

LAINA ENINTÄÄN
2 000 EUROA

ARKI SUJUU

TYÖSSÄKÄYNTI,
LASTEN KULJETTAMINEN
HARRASTUKSIIN

Pienlaina on oikeudenmukainen pikavippi

Kun 33-vuotiaan lohjalaisen Ronja Kainulaisen 20 vuotta vanha Renault ei heinäkuun lopussa enää läpäissyt katsastusta, hänen oli mietittävä kiireellisesti eri vaihtoehtoja. Uusi auto oli välttämätön, sillä hän on kolmen lapsen yksinhuoltaja. Kiirettä pitää, sillä kotihoidon töiden ohessa hän myös opiskelee lähihoitajaksi. Vanhassa autossa oli niin monta pikkuasiaa vialla, että niiden kaikkien korjauttaminen olisi käynyt kohtuuttoman kalliiksi.

”Elämä ilman autoa on todella vaikeaa, kun työpaikka sijaitsee paikassa, minne ei pääse bussilla. Myös lasten kускаaminen ja harrastukset vaativat auton.”

Kainulainen ryhtyi googlailemaan eri rahoitusvaihtoehtoja uuden auton hankkimiseksi. Netissä surffatessa selvisi, että saatavissa olevat lainat olivat korkoineen ja käsittelymaksuineen todella kalliita. Sitten vastaan tuli Takuusäätiön pienlaina.

Vaihtoehto pikavipeille

Takuusäätiön pienlainan lainaehdot ovat kohtuulliset ja siksi se on oiva rahoitusvaihtoehto pienituloisille. Valtaosa pienlaina-asiakkaista on työmarkkinoiden ulkopuolella olevia työttömiä, työkyvyttömiä tai vanhuuseläkeläisiä tai osa-aika- ja pätkätöissä olevia.

Takuusäätiön Pienlaina-projektin (2013–2017) kehittämisspällikkö Minna Markkanen ja projektisuunnittelija Maija Isaksson

luettelevat pienlainan hyötyjä: korko on vain 4,5 prosenttia eikä muita kuluja ole. Pienin haettava summa on 200 euroa, suurin 2 000 euroa.

”Pienlaina sopii tähän aikaan. Pienituloisuus Suomessa lisääntyy, asumiskustannukset kasvavat ja ihmiset ylivelkaantuvat. Meillä tämä on uusi ilmiö. Tavoitteenamme on tukea pienituloisten itsenäistä selviytymistä ja ehkäistä velkaongelmia. Ulkomailla vastaavia pienlainoja on ollut jo pitkään”, kertoo Markkanen.

Takaisinmaksuaika on pisimmillään kaksi vuotta. Pienlainaa haetaan sähköisellä lomakkeella. Mukaan liitetään selvitys kolmen kuukauden tuloista ja menoista, sekä todistukset mahdollisten muiden velkojen hoitamisesta.

Ronja Kainulainen soitti Takuusäätiöön ja sai ohjeita pienlainan hakemiseksi.

”Hakemukseen vaadittavia papereita ei onneksi tarvinnut skannailla. Otin niistä kuvat kännykkäkameralla ja lähetin ne Takuusäätiöön. Vajaan kahden viikon kulluttua sain postitse laskelman, velkakirjan ja palautuskuoren. Autorahat maksettiin sitten tililleni.”

Olli-Pekka pääsi unelmiensa rivitaloon

Mikkelissä asuva 66-vuotias Olli-Pekka Pöntinen sai kesäkuussa tiedon, että hän pääsisi uuteen asuntoon. Rahaa 450 euron vuokratuuseen hänellä ei kuitenkaan ollut.

”Kyselin joka paikasta ja etsin netistä tietoa lainoista. Ne olivat kuitenkin perustamis- ja muine kuluineen liian kalliita. Totesin, ettei sellaisen lainan ottamisessa ollut mitään järkeä.”

Sattumalta Pöntinen bongasi netistä Takuusäätiön pienlainan. ”Älyttömän ystävällistä ja inhimillistä palvelua, he ymmärsivät ihmisen tilanteen. Pankissa on erilaista.”

Pöntinen oli aina haaveillut rivitalossa asumisesta, omasta pihasta ja saunasta.

”Vuokratakuun lisäksi sain 200 euron muuttolisän. Pienlainan avulla pääsin unelma-asuntooni. Lainani takaisinmaksuaika on 16 kuukautta. Lyhennän lainaani 40 eurolla kuukaudessa. Korkoa siitä on vain 1,93 euroa.”

Markkanen kertoo, että tähän mennessä pienlainoja on myönnetty reilut sata. Lainaa myönnetään noin kolmannekselle hakijoista. Käyttökohteita on monenlaisia.

”Lainaa haetaan esimerkiksi pyykkikoneeseen, huonekaluihin ja työvälineisiin, kuten tietokoneeseen. Myös tuetun loman omavastuuseen ja terveydenhuollon kustannuksiin voi hakea lainaa. Katsomme aina ihmisen tilanteen ja käyttökohteen tapaus-

kohtaisesti. Pienlainalla voi olla merkittävä vaikutus ihmisen elämänlaatuun.”

Asioilla on tapana järjestyä

Saatuun päätöksen 2 000 euron pienlainasta Ronja Kainulaisella alkoi kova auton etsintä.

”Koeajoin useita autoja. Ja arvatkaa mitä – päädyin ostamaan samanlaisen mutta uudemman Renault-farmarin. Tiesin heti, että se oli oikea auto minulle. Lähetin sitten vielä kuitin ostoksesta Takuusäätiöön.”

Ronja kertoo asioiden olevan nyt hyvässä tasapainossa. ”Rankkaakin on välillä ollut, mutta asioilla on tapana järjestyä. Nyt toivon, että valmistun mahdollisimman pian ja että jaksan töissä ja elämässä. Auto tuo minulle mielenrauhaa. Jos jotain esimerkiksi tapahtuisi lapsilleni, niin tiedän, että pääsisin nopeasti autolla vaikkapa sairaalaan.”

Teksti: Sanna Kontkanen
Artikkeli on julkaistu alun perin Inhimillisiä Uutisia -sivustolla 20.9.2016
www.inhimillisiauutisia.fi

TAKUUSÄÄTIÖN PIENLAINA ASUMISEEN

PIENLAINA
MUUTTO EDESSÄ

VUOKRAVAKUUS
LAINA ENINTÄÄN
2 000 EUROA

SÄÄSTÖÄ ITSELLE
ESIM. SEURAAVAAN
MUUTTOON

Takuusäätiön Pienlaina kertaluonteisiin menoihin

VÄHINTÄÄN
200 €

ENINTÄÄN
2000 €

MAKSUOHJELMA
ENINTÄÄN
2 vuotta

- KIIINTEÄ KORKO KOKO MAKSUAJAN.
- EI MUITA KULUJA.
- MUUTOKSET MAKSUTTA JOUSTAVASTI.

Korko 4,5 %
vuonna 2017

Tarkka tilannearvio
ennen lainapäätöstä.

Neuvontaa ja ohjausta
kaikille asiakkaille.

Maksuhäiriömerkintä ei ole este.

LAINAA EI PÄÄSÄÄNTÖISESTI MYÖNNETÄ VANHOIHIN VELKOIHIN, ULOSOTOSSA TAI VELKAJÄRJESTELYSSÄ OLEVILLE.

Pienlaina käytännössä

 Hakija täyttää sähköisen lomakkeen.

 Hakemuksen käsittely kestää säätiössä noin viikon.

Laina myönnetään   Lainaa ei myönnetä

 Asiakas tekee hankinnan ja aloittaa lainanmaksun.

 Asiakas saa neuvoja tilanteeseensa.

 Säätiö laskuttaa lainaa kuukausittain ja valvoo takaisinmaksua.

Takuusäätiö tarjoaa tukea taloudenhallintaan.

Pienlainahakijat tilastojen valossa

(Tilanne 31.10.2017)

Tyypillinen lainanhakija on yksin vuokralla asuva työkäinen nainen.

Naisia _____ **62 %**

Vuokralla _____ **81 %**

Yksinasuvia _____ **63 %**

Yksinhuoltajia _____ **18 %**

Alle 30-vuotiaita _____ **31 %**

30-62-vuotiaita _____ **60 %**

Yli 62-vuotiaita _____ **8 %**

Työmarkkina-asema

Yli puolet lainanhakijoista on työmarkkinoiden ulkopuolella. Vakituksessa työssä on reilu neljännes.

Kokoaikainen palkkatyö _____ **27 %**

Peruspäiväraha/työmarkkinatuki _____ **18 %**

Sairaus-/työkyvyttömyyseläke/kuntoutustuki _____ **16 %**

Määräaikainen/osa-aikatyö _____ **12 %**

Opiskelija _____ **9 %**

Vanhuseläke _____ **7 %**

Ansiosidonnainen päiväraha _____ **6 %**

Muut _____ **5 %**

Yleisimmät lainatarpeet

Suurin yksittäinen lainatarve on asuminen: noin puolet hakemuksista liittyy kodin hankintoihin, muuttokustannuksiin, takuuvuokriin ja vuokratteihin.

Huonekalut ja muut kodin hankinnat _____ **21 %**

Muuttokustannukset tai takuuvuokra _____ **19 %**

Lasku- tai vuokrattestit _____ **16 %**

Auton hankinta ja ylläpito _____ **12 %**

Terveys, hammashoito ja silmälasit _____ **9 %**

Maksuhäiriöt

Lainanhakijoista **58 %**:lla on maksuhäiriömerkintä.

Maksuhäiriömerkintä ei ole este lainan saamiselle. Maksuhäiriöitä on lähes puolella niistä, jotka saavat pienlainan.

Kielteiset lainapäätökset

Lähes 3/4 hakemuksista joudutaan hylkäämään.

Yleisimmät syyt kielteiselle lainapäätökselle:

Ylivelkatilanne _____ **33 %**

Tuloköyhyys _____ **32 %**

Puutteelliset tiedot _____ **11 %**

Velkajärjestely _____ **10 %**

Huono-osaisuus kasautuu: Yli puolet tuloköyhistä lainanhakijoista on myös ylivelkaantunut.

Takuusäätiön Kotilaina

Marraskuun 2015 lopussa lanseerattiin nuorisoasumisen kentässä uusi tuote: Takuusäätiön Kotilaina. Kotilaina on tarkoitettu 18–35-vuotiaille Nuorisosäätiön ja Nuorisoasuntoliiton asukkaille, hakijoille sekä poismuuttaville asukkaille. Kyseessä on pilottikoikeilu, jota mahdollisesti laajennetaan myöhemmin. Kotilainaa saa maksimissaan 2 000 euroa takuuvuokraan sekä kodin hankintoihin. Lainaehdot ovat samat kuin Takuusäätiön Pienlainassa, ja Kotilaina onkin Pienlainan nuorille kohdennettu alatuote. Lainaa myönnetään kertaluonteisiin menoihin ja hankintoihin. Elämisen kuluihin, kuten ruokaan, lainaa ei myönnetä. Kotilainan sloganit ovat ”lainaa harkiten” ja ”reilusti lainaa”. Näillä halutaan muistuttaa, että lainaa tulee ottaa harkiten ja vastaavasti Takuusäätiön olevan vastuullinen lainanmyöntäjä. Kotilainaa ovat olleet kehittämässä Takuusäätiön lisäksi Mun talous-hanke ja Nuorisoasuntoliiton Pääkaupunkiseudun Nuorisoasuntoyhdistys.

Kotilainaa voi hyödyntää esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa nuoren itsenäistyminen on kiinni siitä, ettei ole rahaa takuuvuokraan ja kodin hankintoihin tai tilanteessa, jossa takuuvuokra on maksettu sosiaalitoimen maksusitoumuksella ja nuoren olosuhteiden muuttuessa sitoumus ei ole enää voimassa. Kotilainaa voi hyödyntää myös erotilanteissa, joissa tarvitaan uusi vuokravakuus tai muuttotilanteessa, jossa joutuu hetken aikaa maksamaan kahta päällekkäistä vuokraa. Takuusäätiön Kotilainan avulla taloustilanteen voi pitää stabiilina elämänmuutoksissa ja yllättävissä tilanteissa. Kotilaina mahdollistaa myös entistä enemmän itsenäistyvien nuorten asuttamisen. Kotilainalla tavoitellaan sitä, että nuorten maksuhäiriöt vähenevät ja oma taloudenhallinta paranee.

Kotilaina on turvallinen tapa ottaa hyvää lainaa.

Marja Suuronen
toiminnanjohtaja

Pääkaupunkiseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry

”Tuli tosi tarpeeseen. Kaikki on mennyt hyvin.”

Lainan saaneet asiakkaat ovat todella tyytyväisiä Takuusäätiön pienlainaan ja lähes jokainen suosittelisi lainaa sukulaisilleen tai tuttavilleen. Asiakkaat kuvaavat pienlainaa muun muassa luotettavaksi, edulliseksi, reiluksi ja inhimilliseksi. Myönteisinä tekijöinä pidetään myös asiakkaan maksukyvyistä varmistumista, nopeutta, joustavuutta ja halpaa korkoa.

”Ehdottomasti suosittelisin. Nopea, luotettava, edullinen laina ottaa. Ei ole mitään piilokuluja tai mitään pientä pranttia. Kaikki on hyvin selkeätä.”

”Eihän tämän parempaa voi olla, eihän kukaan usko että näin halpakorkoista lainaa mikä tämä on. Tämähän on aivan siis, kennellä on tosiaan pienet tulot. Tässä tuntee sen, että miten se laina lyhenee, että se ei oo semmoista venyttämistä mitä kuulee että on noita muita lainoja. Varmasti suosittelisin kyllä, jos joku ois kyselemässä.”

Myönteinen päätös ilahduttaa

Asiakaskokemuksia on kerätty eri vaiheissa lainaprosessia. Kyselyihin asiakkaat voivat vastata heti lainapäätöksen saatuaan ja maksuohjelmansa päätyttyä. Lisäksi osaa asiakkaista on haastateltu puhelimitse. Kysytessä, miltä myönteisen päätöksen saaminen tuntui, useimmat kuvaavat tunnetta huojenukseksi, iloksi ja ihanuudeksi.

”Se oli tosi hieno hetki. Olin oikein helpottunut ja iloinen. Ongelma ratkesi,

siinä myönteinen päätös auttoi henkisesti tosi paljon. Olisi varmaan mennyt luottotiedot ihan.”

”Ihanalta. Oli siinä tilanteessa kyllä aivan mahtavaa. Oli hammashoidosta kyse, en siihen hätään pankista olisi saanut. Sain maksettua hammashoidon kulut kerralla. Oli tosi tarpeeseen se raha. Jos olisin jostain muualta ottanut, on korkeita korkoja.”

Tyytyväistä palautetta myöhemminkin

Mikä parasta, asiakkaat ovat edelleen tyytyväisiä maksuohjelman päätyttyä. Useimmat lyhentävät pienlainaa kuukausien ajan ja valtaosa on lainan loppuun maksettuaan edelleen sitä mieltä, että sekä kuukausierä että maksuohjelman kesto olivat heidän elämäntilanteeseensa sopivia. Arvioissa näkyy osaltaan se, että asiakkaat ovat voineet vaikuttaa omaan maksuohjelmaansa.

Pienlainan vaikutuksia asiakkaat ovat arvioineet haastatteluisia ja maksuohjelman päätyttyä saamassaan kyselyssä. Kaikki eivät ole antaneet lupaa arvioinnin yhteydenottoon, eivätkä kaikki vastaa yhteydenottoihin. Myös takaisinmaksuajan pituus vaikuttaa siihen, että asiakaskokemuksia pienlainan vaikutuksista on projektin päättyessä kertynyt vasta vähän. Saadun palautteen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että pienellä lainalla on usein suuria merkityksiä.

Pienellä lainalla näyttäisi olevan suuria merkityksiä

Ensinnäkin, pienlainan avulla voi itsestään selvästi hankkia tarvitsemansa. Samalla poistuu tarve turvautua ehdoiltaan huonompiin ratkaisuihin. Moni asiakas raportoi lainalla olleen myös muunlaisia vaikutuksia elämäänsä. Valtaosa kokee pienlainan parantaneen tilannettaan huomattavasti ja loputkin tilanteensa parantuneen jonkin verran.

”Tosi paljon hyötyä. Olen pienellä eläkkeellä elävä ihminen.”

Osa raportoi terveydentilan tai yleisen voinnin kohentumista. Joidenkin perhe-elämä tasapainottui ja sosiaalinen elämä vilkastui lainan ansiosta. Osa kertoo työmotivaationsa säilyneen tai kasvaneen. Haastatteluissa asiakkaat pienlainan myönteiset vaikutukset asiakkaiden elämään tulevat esille muun muassa kuvauksissa, miten huoli ja stressi väheni sekä itsenäisyys ja itsetunto vahvistui. Lainan myötä asiakkaiden oli myös mahdollista auttaa muita ja ylläpitää sosiaalisia suhteitaan.

”Erityiskiitokset välittää tässä että vaikka on luottotiedot mennyt ja on taloudellisesti ahtaalla ei silti tarte olla niin mahdottomassa tilanteessa että tarttis tuntea itseään huonommaksi ihmiseksi. Kun niin moni ovi sulkeutuu, henkinen hyvinvointi ottaa aikamoista kolausta siinä, alkaa masentaa. Ei tarte häpeillen mennä fillarin kanssa tossa enää.”

”Apu oli korvaamaton. Elämä helpotti sain laskut maksettua ja hampaat suuhuni ja se hirveä huoli ja stressi asioista helpotti. Noi muut lainat on niin kalliita, niissä pitää olla takaajiaakin. Älyttömät korotkin niissä.”

Valtaosalla talous tasapainossa

Jotta pienlainan voi saada, tulee tulojen, menojen ja aiempien velkojen olla riittävässä tasapainossa. Tämä tilanne on valtaosalla pienlainan saaneista: perusasioista huolehditaan, laskut maksetaan ajallaan ja velkaa otetaan harkiten. Osa lainan saaneista kertoo pienlainalla olleen myönteisiä vaikutuksia taloudenhallintaansa ja rahankäyttöönsä. Jotkut saivat taloutensa tasapainoon pienlainan avulla, osa heistä sai pienlainalla maksettua lasku- tai vuokratästä. Joillakin on aiempaa parempi käsitys taloudellisesta

tilanteestaan. Osa seuraa rahatilannettaan ja kulutustaan aiempaa tarkemmin ja käyttää rahaa vain sen verran kuin sitä on. Jotkut kertovat nykyään maksavansa laskut ajallaan tai sopivansa uuden eräpäivän tai maksuohjelman. Toiset ovat alkaneet säästää tuleviin tarpeisiin ja harkitsevat luoton ottamista aiempaa tarkemmin.

”Kyllä ilman muuta. Luotettava toimijataho. Asiat käy nopeasti ja joustavasti. Saa muutakin talousneuvontaa jos tarvii semmoista, semmoiseenkin löytyy apua. Mitähän vielä, sosiaalisesti ei katsota, vähävarainenkin voi hakea lainaa sieltä.”

Ennaltaehkäisyn haaste

Edellä listattujen muutosten voidaan ajatella ennaltaehkäisevän ylivelkaantumista: parempi tuntuma omaan talouteen ja pienetkin säästöt auttavat ennakoimaan ja välttämään rahanlainaamisen silloin, kun siihen sisältyy riskejä. Kuittaamalla yksittäisiä lasku- ja vuokratästejä on onnistuttu ehkäisemään joidenkin asiakkaiden velkakierteen syvenemistä.

”Hieno homma, jatkakaa vaan samaan tyyliin. Hyvä idea on ollut. Tulevaisuuteen kattelee ihan erilaisilla silmillä kuin silloin kun oli se aika että olisi pitänyt maksaa se 2 000 euron lasku. Henkisesti on helpottanut todella paljon.”

Sanan varsinaisessa merkityksessä ennaltaehkäisyn tavoitteeseen ei hankkeen aikana kuitenkaan päästy. Arvio perustuu siihen tosiasiaan, että merkittävä osa pienlainan hakijoista oli jo lainaa hakiessaan selkeässä ylivelkatilanteessa.

Toisaalta, olemme usein Takuusäätiössä toivoneet, että tavoittaisimme asiakkaat ”20 000 euroa aikaisemmin”. Vaiheessa, jossa ylivelkatilanteen ratkaiseminen ei edellyttäisi niin raskasta panostusta asiakkailta ja järjestelmältä. Takuusäätiön palveluihin jäävä pienlaina voi jatkossa hyvinkin olla keino tavoittaa niitäkin, jotka eivät välttämättä vielä tiedä, etteivät he voi ratkaista velkaongelmaa uudella luotolla, vaan tarvitsevat ammattilaisten apua ja tukea tilanteensa selvittämiseen.

Sari Nyholm
tutkija-arvioitsija
Takuusäätiö

Lähteet

Pienlainan saaneille lainapäätöksen jälkeen, lainanmaksun aikana ja maksuohjelman päätyttyä tekemäni kyselyt ja haastattelut.

”Mukavaa on ajatella eteenpäinkin”

Olin taas yöllä purrut kieleni ja poskeni verille. Näin tapahtui hyvinkin usein kuluneen vuoden aikana, ja asialle piti tehdä jotain.

Sairastan kahta autoimmuunisairautta, jotka rasittavat elimistöäni, rahapussiani ja hampaitani. Vuoden sisällä olen tavannut suukirurgin viidesti, kun hän on leikannut viisi poskihammastani pois. Hän myös ilmoitti, ettei keinojuuria suuhuni saa laittaa.

Pitää siis saada osaproteesit, jotka myös tukisivat loppuja hampaitani. Olen kuitenkin pieneläkeläinen, jonka tuloina ovat työeläke, Kelan eläke ja asumistuki.

Olin tietoinen pankkilainoista, ne vaativat yleensä minimi 2 000 euron kuukausituloja. Nuorisosäätiön tiesin auttavan alle 29-vuotiaita ainakin asunnon kanssa, joten sekoitin mielessäni Takuusäätiön samaan

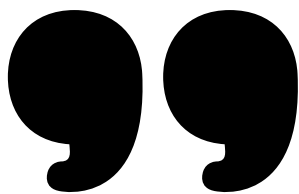
nuorisosarjaan. Olin huolimattomasti selannut Juha Pantzarin haastatteluja tiedotusvälineissä enkä uskonut niiden koskettavan minua, kunnes keskustelin esikoiseni kanssa.

Esikoiseni kertoi saaneensa Takuusäätiöltä lainan auton ostoon. Auto on hänelle välttämättömyys perheen takia. Hän on lainansa lähes maksanut 40-vuotias nainen.

Tytär kannusti hakemaan apua hampaiden ja samalla koko yleisterveyden hoitoon ja tähän toimi! Sain lainan, jonka takaisinmaksu on räätälöity oikein minun tulojeni mukaan. Ensimmäinen aika on jo varattu. Hampaat eivät hetkessä ilmesty suuhuni, mutta uskallan luottaa tulevaisuuteen. Mukavaa on ajatella eteenpäinkin; kahden vuoden päästä olen myös kuitannut lainani!

Takuusäätiön Pienlaina-asiakas

*TALOU-
DELLINEN
HUONO-
OSAISUUS
KASAUTUU*

Sosiaalinen luototus voi olla iso apu pienituloisten taloudelliselle pärjäämiselle, mutta se tarvitsee tuekseen nykyistä paremman toimintaympäristön.

Tulo- ja velkaköyhyyttä on vaikea ratkaista

Henkilön toimeentulo voi esimerkiksi työttömyyden tai epävakaaan työmarkkina-aseman vuoksi olla pitkäaikaisesti niukkaa, mistä seuraa riski ylivelkaantua. Ilmiö näkyy selvästi Takuusäätiön pienlaina-asiakkaiden tilanteissa. Lainaa haetaan usein epätoivoisessa tilanteessa, jossa pitkäaikaiset toimeentulovaikeudet (tuloköyhyys) ja ylivelkaantuminen (velkaköyhyys) ovat kietoutuneet yhteen monisyiseksi vyyhdiiksi. Elämän rahoituskriisi on monen odottamattoman tekijän summa, kuten eräs pienlainahakija sen koskettavasti tiivistää:

”Tilanne on kriittinen. Asiat eivät ole elämässä menneet siten, kun on suunniteltu. Mieheni on 56-vuotias ja hänet irtisanottiin. Hän saa kyllä liiton rahat, mutta ulosotto nappaa siitä oman osansa. Itse toimin Y-tunnuksella tehden toimeksiantoina myyntitehtäviä. Olen 55-vuotias ja minulle ei ole löytynyt myöskään muita töitä, joten edes jotenkin koitan itseäni työllistää. Tuloni vaan ovat ihan onnettomat. Ja niistäkin vähäisistä, jos täyttää rajat niin ulosottoon menee aina 1/6 osa. Nyt olemme niin ahtaalla, että ei enää oikein tiedä miten selvitään ja mistä saadaan vuokrat rahat esim. ensi kuulle kasaan. Emme saa asumistukea, emme toimeentulotukea tms., kun ne tulot on välillä lukuina yli rajojen, vaikka tosiasiaa ei niin ole kun on maksettava ulosottoon osa. Tulevaisuus on mysteeri miten selvitään.”

Yhtälöä on vaikea ratkaista. Katse on käännettävä niihin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, jotka vaikuttavat pienituloisten taloudelliseen selviytymiseen. Kysymys on sosiaalipoliittisten etujen ja palveluiden riittämättömyydestä ja kohtaanto-ongelmista. Muun muassa Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on moittinut Suomea perusturvan tasosta. Käytettävissä olevat tulot eivät asumiskustannusten jälkeen riitä kattamaan edes kohtuullista minimikulutusta. Moni turvautuukin arjen rahoitusvaikeuksissaan luottomarkkinoiden tarjoamiin ratkaisuihin. Luottoa on saatavilla helposti ja nopeasti, mutta lainaehdot ovat kohtuuttomat. Pienituloiset maksavat lainoistaan kallista hintaa. Loppulasku tulee kalliiksi myös yhteiskunnalle, jos ongelmia ei kyetä ratkaisemaan varhaisemmassa vaiheessa.

Sosiaalinen luototus voi olla iso apu pienituloisten taloudelliselle pärjäämiselle, mutta se tarvitsee tuekseen nykyistä paremman toimintaympäristön. Luottomarkkinoille on luotava reilummat pelisäännöt ja oikeudenmukaisempi riskinjako maksukyvyttömyystilanteissa. Lisäksi on huolehdittava siitä, että perusturva riittää kohtuulliseen elämään. Kenenkään selviytyminen seuraavaan kuuhun ei saisi olla mysteeri.

Minna Markkanen
kehittämispäällikkö
Takuusäätiö

”Mut hylättiin sieltäkin, en kelvannut sinnekään.”

Näin aloitti haastattelunsa yksi kielteisen päätöksen saaneista pienlaina-asiakkaista. Hänen sanansa pysäyttivät. Mitä kokee ihminen, joka tulee toistuvasti torjutuksi palvelujärjestelmäsämme? Miten kokemukset vaikuttavat hänen motivaatioonsa hakea apua jatkossa? Entä käsitykseen omasta arvosta ja mahdollisiin tuleviin kohtaamisiin auttavien tahojen kanssa?

Kuinka pitkään hän jaksaa yrittää ja pal-kitaanko yrittäminen lopulta? Mitä jos apua ei yksinkertaisesti ole saatavilla? Mitä kertoo palvelujärjestelmästäme, että moni kokee jäävänsä nykyisten palveluiden ulkopuolelle? Eräänlaiseksi väliinpuotoajaksi, jonka elämäntilanne ei tunnu sopivan minkään palvelun raameihin.

”Pahin on se että ei saa sitä apua. Pidetään luuserina eikä luoteta. Ymmärtäähän senkin.”

”Kun kaikki antaa ymmärtää Kela, sosiaalitoimisto, Takuusäitiö, että jos olet vaikeuksissa, me autamme. Annetaan ihmisille toivoa, että näin saan asiat järjestykseen. Menee usko kaikkeen pikku hiljaa. Tämmöiset virastot ovat liian jäykkiä. Eivät taivu elämäntilanteisiin sillä lailla. Tuijottaa tiettyjä normeja, tiettyjä sääntöjä. Kun tulee leikin poikkeustapaus, ovat täysin hukassa, eivät tiedä miten reagoida.”

Ylivelka yksinäistä

Monelta puuttuu myös epävirallinen tuki. Yksinasuville edes puolison tulot eivät tuo joustoja. Eräs hakijoista oli lopulta lainannut rahaa aikuiselta lapseltaan ja toinen ystävältään. Kaikilla ei ole mahdollisuutta tähän. Sukulaisia ei välttämättä ole tai läheisilläkään ei ole varaa auttaa taloudellisesti. Joskus aineettomankin tuen saaminen on vaikeaa, kun elämämpiirit erkanevat toisistaan ja toisen todellisuus on etäinen ja vieras. Etäisyyttä lisää usein häpeä, joka estää puhumasta omasta tilanteesta.

”Ketään ei kiinnosta sellainen, jolla asiat ei ole hyvin. Sukulaisiakaan. Kukaan ei kysy miten sä voit, miten sä pärjät, vaan kysyy vaan eikö sulla vielä kukaan oo asuntoa? Yhteiskunnan sairaus on ettei auteta lähimmäistä, ollaan niin urauduttu omiin ympyröihin.”

”Ehkä se on se rangaistus, että on möhlinyt jossain vaiheessa, ja elämä on mennyt muutenkin ylösalaisin. En oo hirveen monelle sanonut, missä tilanteessa oon, koska en jaksa sitä leimaa ottaa ja kantaa. Että vaikka mulla on pienempi velka, mutta oon velkasaneerausessa, se on se häpee. Mä ymmärrän oikein hyvin sellaisia, jotka ei tästä viitsi puhua, on raskasta nähdä ihmiset ympärillä, jotka osoittaa sormella tai katseella, että oot kakkoskansalainen.”

Tukea Takuusäitiöstä

Haastatellut asiakkaat ovat ylivelkatilanteessa. Osalla heistä on ulosottovelkaa, toiset ovat hakeutumassa tai päässeet velkajärjestelyyn. Takuusäitiön pienlainaa ei pääsääntöisesti voida myöntää näissä tilanteissa. Lähes kaikkia haastateltuja oli ohjattu muihin palveluihin: avustusjärjestöön, talous- ja velkaneuvontaan, hakemaan toimeentulotukea tai maksuvapaita ulosotosta. Osa oli edennyt neuvojen suuntaisesti ja saanut helpotusta akuuttiin tarpeeseen tai näkymää veloista selviämiseen. Osa odotti sopivaa hetkeä edetä asiassa.

Mikä oli saanut asiakkaat hakemaan lisää lainaa? Osa kertoi vain kokeilleensa ja toiset etteivät kiireessä lukeneet hakuohjeita loppuun asti. Suurin osa sanoi käsittäneensä, että Takuusäitiö auttaa juuri ylivelkatilanteessa. Paradoksaalista kyllä, he olivat ymmärtäneet aivan oikein – Takuusäitiö on vuosikymmenten ajan auttanut ylivelkatilanteissa olevia. Sosiaalinen pienlaina ei ylivelkatilanteeseen kuitenkaan sovellu, koska lainan takaisinmaksu edellyttää riittävää maksukykyä ja myös ulosotossa olevat velat täytyy ottaa huomioon.

Ylivelka köyhdyttää

Suurin syy on lainan hakemiselle oli rahan-tarve. Osa haastatelluista on elänyt niukkuudessa jo todella pitkään. Esimerkiksi velkajärjestelyä edeltää tavallisesti vuosien velkakierre ulosottoineen. Velkajärjestely tuo helpotusta velkakierteen katkaisuun, muttei useinkaan käytettävissä oleviin varoihin. Maksuohjelmat ovat tiukkoja, eivätkä jätä sijaa yllätyksille. Suurperheessä pyykinpesukoneen ja imurin hajoaminen johtaa kaaokseen. Suurinta huolta haastatellut kantoivat siitä, että heidän lapsensa joutuvat elämään puutteessa. Käytännössä moni joutuukin tinkimään laskennallisesta maksuohjelmasta joustoja löytääkseen.

”Saanut kaiken kuntoon ja tuntuu että kaikki rankaisee. Joutuu elämään kädestä suuhun systeemillä.”

”Kun nimi on mennyt niin nimi on mennyt. Se on niin hankalaa. Kaiken joudut ostamaan käteisellä. Itselle en ole päälivaatteitakaan ostanut vuosiin. Tytölle pitää kumminkin olla säännöllinen safka. Ei oo varaa antaa viikkorahaa tai kuukausirahaa, aina vaan sanot että sori. Yritän vaan jostain repiä, vaikka likka sanookin ymmärtävänsä.”

”Olen ollut tässä kierteessä kohta 10 vuotta, psykye ja kunto alkaa olla koetuksella, on elettävä vaikka velkoja on. Lisätään vielä muita maksuja, korkoja, käsittelymaksuja, kun oot jo polvillaan. Sitten nipistät jostain, mikä on väärin, on saatava ruokaa, vaatteita, vuokrakin maksettua.”

Ylivelka sairastuttaa

Ylivelkatilanteen mukanaan tuoma niukkuus vaikuttaa muuhunkin kuin taloudellisiin toimintaedellytyksiin. Terveystilanteesta ja ruokamenoista joudutaan usein tinkimään. Alituinen huoli ja stressi omasta ja perheen selviytymisestä kuormittavat henkistä hyvinvointia. Tämä näkyy ahdistuksena ja masennuksena. Pidemmän päälle riski sairastua myös fyysisesti kasvaa.

”Monesti sitä on kans aika väsynyt lähtemään tähän paperisotaan ja keräämään kaikkia papereita. Psykkisesti oot aika väsynyt, toimit kuin robotti. Jos tulee jotain ylimääräistä, on kuin märkä rätkki päin kasvoja. Lyödään lyötyä.”

”Esimerkiksi tämä tilanne rasittaa minun taloutta koko ajan henkisen puolen kannalta. Jos se raukeaa, henkinen tilanne helpottuu ja helpottuu moni muukin asia.”

Asenteita ja uusia avauksia

Vaikka pienlainapäätöksen perustelut ymmärrettiin useimmiten, oli kielteinen päätös monelle yllätys ja pettymys. Rahantarve oli akuutti ja aito, eikä se ollut useimmilla poistunut. Miten ylivelkatilanteesta elävälle voitaisiin nykyistä paremmin mahdollistaa kohtuulliset elämän edellytykset ja taloudelliset joustot tarvittaessa?

Uusien ratkaisujen löytäminen edellyttää vanhojen asenteiden tuulettamista. Suhtaudummeko vielä jonain päivänä vähemmän tuomitsevasti siihen, että osa meistä joutuu velkavaikeuksiin? Opimmeko näkemään selkeämmin ylivelkatilanteiden taustalla olevia juurisyytä? Ymmärrämmekö, että elämä voi yllättää kenet tahansa ja että osalla meistä on käytettävissään vain huonoja rahoitusratkaisuja? Vastuutammeko myös luotonmyöntäjiä toiminnastaan?

Eräs haastatelluista pohti mallia, jossa sosiaalista lainaa saisivatkin juuri ne, joita ei voida nykyisissä palveluissa ja nykyisten normien puitteissa auttaa.

”Sosiaalinen laina pitäisi olla toisenlainen. Jos ei pystytä sääntöjen mukaan avustamaan, autettaisiin sosiaalisella lainalla. Eikö se olisi hyvä jollekin Kelalle ja sosiaalitoimelle, että annettaisiin lainana jos ei muuten pystytä antamaan, että ihminen pääsisi eteenpäin eikä jäisi siihen tilanteeseen?”

”Pienlainasysteemi on hyvä. Sopivan kokoinen kukaan ei ota ylivelkaa, jolla vähääkään on tuloja. Säännöt on vähän niin kuin metässä. Tai ei metässä, pitäisi olla joku vastaavanlainen, mutta ylivelkaantuneille. Moni sortuu. Suurin osa tämän päivän velkaantumista johtuu pikavipeistä, ihmiset ottaa just sen takia että saisi korjattua, joudutaan siihen pikavippikierteeseen. Minä en onneksi saa niitä, kun ei ole luottotiedot kunnossa.”

Sari Nyholm
tutkija-arvioitsija
Takuusäitiö

Lähteet

Syys-lokakuussa 2017 tekemäni pu-helinhaastattelut. Haastatteluun osallistui kahdeksan asiakasta, joille pienlainaa ei voitu myöntää ylivelkatilanteen vuoksi.
Spotlight. Djupt i länehelvetet. Syvällä lainahelvetissä. Osa 1/2. Lähetys 7.11.2017. Yle Areena.

Varautumisen vaikeus

Säästäminen on se perusoppi, joka mainitaan jokaisessa taloudenhallinnan oppaassa ja talousviisaan puheenvuorossa. Varautuminen pahan päivän varalle luo turvaa, kun elämä yllättää. Rikki mennyt kodinkone tai tienposkeen hyytynyt auto ei ole taloudellinen katastrofi, jos pankkitilillä on jemmarahaa. Kädestä suuhun eläminen ja vararahaston puute johtavat sen sijaan helposti velkakierteeseen etenkin pienituloisissa kotitalouksissa. Pienituloisuus haastaa oman talouden hallinnan. Kun rahat ovat vähissä, koetaan säästäminen usein mahdottomaksi. Pienikin budjetti sisältää kuitenkin aina valintoja, jotka usein ovat tiedostamattomia. Jos säästäminen tuntuu mahdottomalta, on syytä tarkastella kriittisesti omaa kulutuskäytymistään. ”Ei ne suuret tulot, vaan pienet menot ” ja ”pienistä puroista kasvaa iso virta” ovat kuluneita fraaseja. Niissä kuitenkin tiivistyy olennainen järkevistä taloudenpidosta: arjen pienet valinnat ratkaisevat.

Järjestelmien säästöloukut

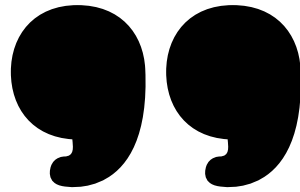
Aina kaikki ei kuitenkaan ole itsestä kiinni, vaan järjestelmät sisältävät monia säästöloukkuja. Nämä loukut kohdentuvat erityisesti niihin, jotka ovat jo pitkään olleet taloudellisissa ongelmassa. Esimerkiksi ulosotossa olevalle velalliselle säästäminen on käytännössä mahdoton ajatus. Jos lakimääräisestä tulon ulosmittauksesta huolimatta onnistuu saamaan jotain vielä säästöönkin, voi ulosottomies yllättäen vierailla pankkitilillä ja ulosmitata sinne kertyneet säästöt. Yleisen maksumoraalin ylläpitäminen edel-

lyttää, että velkojalla on vahva oikeus saada eräntyneelle saatavalleen suoritus. Toisaalta asiaa voisi katsoa myös velallisen suojan näkökulmasta. Miksi ulosottovelallisella ei olisi oikeutta säästää niistä tuloistaan, jotka hänelle jää käyttöön ulosmittauksen jälkeen? Onko ulosottovelallisen ainoa mahdollisuus tyhjentää pankkitilinsä säännöllisesti ja säilyttää rahat kirjaimellisesti sukan varressa?

Viime vuoden lopulla seurasin mielenkiintoista sanomalehtikeskustelua otsikolla ”Toimeentulosta säästäjä voi syyllistyä rikokseen” (Länsiväylä 5.12.2016). Kyseessä oli sosiaalialan asiantuntijan vastaus talousasiantuntijalle, joka oli aiemmin kehottanut työttömiä säästämään. Jutussa varoitettiin, ettei ”kikkailu kannata”, vaan säästäminen voi täyttää jopa petoksen tunnusmerkistön. Tämä on toki ymmärrettävää toimeentulotuen ollessa viimesijainen tukimuoto, mutta samalla se vaikeuttaa huomattavasti toimeentulotukiasiakkaan mahdollisuuksia suunnitelmalliseen taloudenpitoon. Miksei toimeentulotuessa voitaisi jättää nykyistä enemmän harkintavaltaa sen suhteen, ettei tilillä olevia säästöjä otettaisi huomioon? Näin voitaisiin kannustaa pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa elävää varautumaan etukäteen yllättäviin menoihin ja jopa tukea hänen tavoitteellista säästämistään.

Yllä olevat esimerkit toimeentulotuki- ja ulosottojärjestelmän säästöloukuista ovat kärjistettyjä. Ne paljastavat kuitenkin hyvin sen, miten vaikeaa talous- ja velkaongelmassa olevien on suunnitella talouttaan pitkäjänteisesti ja yrittää varautua tulevaan. Järjestelmä pakottaa elämään kädestä suuhun. Tilannetta kärjistää se, että usein kyse ei

Järjestelmä pakottaa elämään kädestä suuhun. Tilannetta kärjistää se, että usein kyse ei ole vain nopeasti ohimenevästä elämänvaiheesta, vaan toimeentulotuen tai ulosoton asiakkuus voi kestää vuosia.

ole vain nopeasti ohimenevästä elämänvaiheesta, vaan toimeentulotuen tai ulosoton asiakkuus voi kestää vuosia. Olennainen kysymys onkin se, miten tuetaan nykyistä paremmin talous- ja velkaongelmissa olevien kotitalouksien mahdollisuuksia kestäväan taloudenhallintaan. Kyse on lopulta ihmiskuvasta ja luottamuksesta: luotetaanko siihen, että ihmiset käyttäytyvät rehellisesti, vaikka järjestelmät jättäisivät enemmän taloudellista pelivaraa? Miten pitkälle velkojan oikeutta on puolustettava epärehellistä ja maksuhaltoutta velallista vastaan? Johtaako väljempi toimeentulotukikäytäntö laajamittaiseen toimeentulotuen väärinkäyttöön? Ja ennen kaikkea: luotetaanko henkilön kykyyn tehdä taloudellisesti rationaalisia valintoja?

Säästämiseen tarvitaan kannustimia

Suomessa käydään paljon julkista keskustelua työllistymisen kannustimista ja kannustintalouksista. Esimerkiksi kokeilussa olevaa perustuloa perustellaan yksinomaan tästä näkökulmasta. Työllistymisen tukeminen on

toki tärkeää, mutta keskustelua voisi laajentaa myös kotitalouden taloudenhallinnan näkökulmalla. Miten luodaan positiivisia kannustimia, jotka ohjaavat pienituloisia oman talouden kannalta järkevään käyttäytymiseen? Mallia voi hakea esimerkiksi Britannian, jossa on huolestuttu kansalaisten matalasta säästämisasteesta. Valmisteilla on kansallinen Help to save -ohjelma, jonka tavoitteena on tukea pienituloisten säästämistä. Yksinkertaistaen malli on seuraava: hallitus lupaa 50 %:n bonuksen, mikäli pienituloinen henkilö säästää säännöllisesti erilliselle säästötilille enintään 50 punttaa kuukaudessa kahden vuoden ajan. Säästämistä voi halutessaan jatkaa vielä kaksi lisävuotta, jolloin enimmäissääntö on yhteensä 2 400 punttaa ja päälle maksettava bonus 1 200 punttaa.

Kansallisia säästötalkoita tarvitaan myös Suomeen. Säästäminen ja tulevaisuuteen varautuminen ei saa olla vain taloudellisesti hyväosaisten oikeus.

Minna Markkanen
kehittämispäällikkö
Takuusäätiö

Kun köyhäily ei ole kuukauden kokeilu

» Keskiluokka haluaa näyttää että pienelläkin rahalla voi syödä hyvin” luin Hesarin otsikosta viime viikolla ja jäin miettimään, kenelle tämä halutaan osoittaa ja miksi.

Tiesin toki keskustelun liittyvän vastikään Facebookissa heitettyyn ruoka-haasteeseen, johon yli 15 000 ihmistä oli ilmoittanut osallistuvansa. Haasteen ideana on kokeilla syyskuun ajan, voiko 3,50 euron päiväbudjetilla syödä sekä hyvin että terveellisesti.

Samaisessa artikkelissa kulutuskäyttäytymistä tutkiva sosiologian professori Terhi-Anna Wilska ja ruokakulttuurin professori Johanna Mäkelä näkevät haasteen jatkumona ajallemme tyyppillisille ilmiöille, kuten vinkkijournalismin yleistymiselle ja erilaisten ruokakokeilujen leviämiselle sosiaalisessa mediassa. Halparuokahaasteessa on heidän mukaansa kyse muustakin, keskiluokan arjenhallintataitojen esittelystä, moralisoinnista ja ylemmydestä.

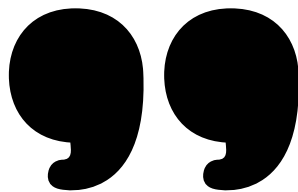
Aina kun esittelemme taitojamme ja asetumme muiden yläpuolelle, on jossakin myös yleisö - ne toiset, joille näytöksen järjestämme. Richsplaining-käsite lanseerattiin kuvaamaan tilanteita, joissa hyvin pärjäävät

opastavat huono-osaisia hyvään elämään. Tai kuten turhia häpeämätön Rosa Meriläinen osuvasti kolumnissaan kiteytti ”hyväosaiset lässyttävät köyhille juuresten edullisuudesta tai kertovat, että pitää vain yrittää kovempaa”.

Halparuokahaasteen vastaan tullessa on hyvä selkeyttää kaksi asiaa. Ensinnäkin, oikea köyhyys on jotain ihan muuta kuin kuukauden kestävä vapaaehtoinen ruokakokeilu. Tätä korostivat myös professorit Wilska ja Mäkelä.

Toiseksi, on hyvä pohtia syitä osallistumiselle. Hyviä syitä on monia. On hyödyllistä ja luontoystävällistä kuluttaa vähemmän. On hyvä havahtua omaan kulutuskäyttäytymiseen, joka saattaa kuukauden kokeilun jälkeen muuttua pysyvämminkin. Pienentyneet ruokamenot saattavat näkyä säästöinä, joita aivan liian harva meistä keskiluokkaisista nykyään kerryttää.

Sen lisäksi että voimme halparuokakokeilun avulla tunnistaa ja muuttaa toimintatapojamme, saatamme saada häivähdyksenomaisen aavistuksen siitä, millaista on elää pienillä tuloilla. Parhaimmillaan tämä voi kaventaa empatiakuilua meidän ja niiden muiden välillä. Pienillä tuloilla elämistä on

Köyhyys on paljon muutakin kuin pieni ruokabudjetti. Se on epävarmuutta, näköalattomuutta ja vaihtoehdottomuutta.

Lähteet

Ruokahaasteet ovat ihmisten tapa osoittaa arjenhallintaansa – ”Keskiluokka haluaa näyttää, että pienelläkin rahalla voi syödä hyvin”. Helsingin Sanomat 1.9.2016.

Meidän hyväosaisten on turha väittää, että kaikilla on elämässä samat mahdollisuudet. Rosa Meriläisen kolumni. Helsingin Sanomat 7.8.2016.

Talospuhe kuuluu kaikille. Juha A. Pantzar. Inhimilliset Uutiset. 1.9.2016.

Journalismin todellisuus on hyvinvoinnin todellisuutta. Kansan Uutiset 3.4.2016.

Kokemuksia pienlainasta ja pienillä tuloilla elämisestä. Arviointiraportti asiakashaastatteluista. Nyholm. Takuusäätiö 2016. (Luettavissa Takuusäätiön nettisivuilla)

Isola, Anna-Maria & Turunen, Elina & Hiilamo, Heikki (2016): Miten köyhät selviytyvät Suomessa? Yhteiskuntapolitiikka 81:2, 150-160;

Saari, Juho (2015): Huono-osaisten Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus

myös ihan hyvä harjoitella, sillä useimpien meistä on vaikea täysin suojautua köyhyydeltä: esimerkiksi avioero tai sairastuminen voivat heilauttaa myös keskituloisen talouden pois tolaltaan.

Kuten toiminnanjohtajamme Juha A. Pantzar RAY:n Inhimillisissä Uutisissa toteaa, puhetta yksilöiden ja perheiden taloudesta tarvitaan. Heikoimmillaan keskusteluissa kuuluu köyhien ja pienituloisten ääni. He ovat köyhäilyn asiantuntijoita, joita kuuntelemalla oppisimme ymmärtämään, että köyhyyden kanssa ei kannata flirttailla. Köyhyys on paljon muutakin kuin pieni ruokabudjetti. Se on epävarmuutta, näköalattomuutta ja vaihtoehdottomuutta. Ja pahimmillaan siitä ei tunnu olevan ulospääsyä.

”Arki on aina sitä venyttämistä. Lehdissä on paljon kokeiluja, että toimittaja elää kuukauden työttömyyspäivärahalla - ei pystynyt, piti lainata. Se on aina sitä, että meet talvella kesäkengillä kun ei oo varaa. Jos pulkka menee rikki, ei osteta uutta. Puhutaan kierrättämisestä, se on hyvä asia ja näin, mutta edes joskus haluaisin ostaa tyttarelle uuden barbin. Pieniä asioita haluaisin, mikä ei vaan oo mahdollista.”

”Sitä on tottunut kato elämään, on tottunut näihin tuloihin ja tietää että ne ei miksikään siitä muutu. Jos joku palkallinen laitettaisiin tähän, ei ne tulis toimeen ollenkaan. Ei ne osaisi käyttää rahaa tälleen.”

Sari Nyholm
tutkija-arvioitsija
Takuusäätiö

Artikkeli on julkaistu Takuusäätiön blogissa 8.9.2016 ja Inhimillisissä Uutisissa 9.9.2016.

*RAHAT
RIITTÄÄ*

Sama lääke ei tepsii kaikkiin vaivoihin

Takuusäätiö on mukana Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmassa. Osana ohjelmaa selvitimme asumisen parissa toimivien tahojen näkemyksiä asiakkaitensa taloudenhallintaan liittyvistä tarpeista sekä Takuusäätiön pienlainan soveltuvuudesta heidän asiakaskunnalleen. Tarvekartoitukseen vastasi 77 toimijaa seitsemästä ohjelmakaupungista. Vastausprosentiksi muodostui 53 %.

Asumisvaikeudet ja talousongelmat kytkeytyvät toisiinsa

Asiakkaitten talous- ja velkatilanteista keskusteleminen on olennainen osa monen asumisen parissa työskentelevän toimenkuvaa. Yli puolet kyselyyn vastanneista kertoo kartoittavansa asiakkaitten taloustilanteita usein. Hekin jotka käsittelevät asiaa harvemmin, tietävät minne voivat ohjata asiakkaan tarvittaessa.

”Asumisvaikeudet ja talousongelmat kulkevat käsikädessä. Kun asiakkaalle syntyy asumisongelma, se vaatii moniammatillista yhteistyötä.”

Paikalliset yhteistyöverkostot ovat vastaajien mukaan varsin kattavat: Valtaosa on sitä mieltä, että olennaiset tahot ovat mukana asumiseen sekä talous- ja velka-asioihin liittyvässä yhteistyössä. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyohjelmissa tehty työ on saattanut osaltaan tiivistää paikallisia yhteistyörakenteita ja verkostoja.

Suurimpina haasteina osaamattomuus, pienituloisuus ja velkaantuminen

Talous- ja velkaongelmat ovat vastaajien asiakaskunnassa yleisiä. Lähes kaikki vastaajat arvioivat asiakkailaan olevan erittäin paljon tai melko paljon talous- ja velkaongelmia. Vastaajien näkemyksen mukaan asiakkaiden taloudenpitoa hankaloittavat eniten 1) osaamattomuus, 2) pienituloisuus sekä 3) ylivelkatilanne ja maksuhäiriömerkinnät.

”Konkreettinen ymmärrys siitä, mikä lasku pitää maksaa ensiksi ja miksi, puuttuu. On hämmentävän paljon työssäkäyviä, jotka eivät vain maksa vuokraansa. Raha kuulemma menee muihin laskuihin tai sitä ei riitä vuokraan.”

Takuusäätiön pienlainalle on tarvetta

Selkeä enemmistö vastaajista pitää useimpia Takuusäätiön pienlainan lähtökohtia perusteltuina: On hyvä, että pienituloisille on tarjolla kohtuuehtoista rahoitusta, eikä maksuhäiriömerkintä ole este lainan saamiselle. Asiakaskunnasta löytyy myös ainakin jonkin verran kaikkia potentiaalisia pienlainan asiakasryhmiä, kuten ansiosidonnaisella työttömyyspäivärahalla sekä sairaus-, työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeellä olevia.

Suurin osa vastaajista arvioi, että ainakin joillakin asiakkailaan on tarvetta pienlainalle.

Osalla heistä on vaikeuksia esimerkiksi vuokravakuuden rahoittamisessa, johon tarkoitukseen pienlaina soveltuu hyvin. Asuminen mahdollistuu ja kun laina on maksettu, on asiakkaalla takuuvuokran verran säästöjä esimerkiksi seuraavaa muuttoa varten.

Lisälaina ei ratkaise ylivelkatilannetta

”Vuokratästäsiakkaiden määrä jatkaa vain kasvamistaan joka vuosi. Vuokratästä on yhä useammin niillä, jotka ovat töissä ja saavat palkkaa, mutta tuloista 1/3 menee ulosottoon.”

Ennako-oletusten mukaisesti yksi pienlainalinjauksista sai vain vähän kannatusta osakseen: Asumistoimijoiden näkökulmasta vuokratästit tulisi voida maksaa Takuusäätiön pienlainalla myös ylivelkatilanteessa. Vastuullisen lainanmyöntäjän näkökulmasta lainaa ei kuitenkaan voida myöntää, jos asiakkaan talous ei ole tasapainossa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että asiakkaan maksukyvyyn tulee riittää arjen menoihin, vanhoihin velkoihin ja uuteen lainaan.

Lisälaina ei myöskään ratkaise ylivelkaantuneen asiakkaan tilannetta kuin ehkä hetkellisesti. Sen sijaan yksittäisen vuokratästin maksaminen voi hyvinkin turvata asiakkaan asumisen ja estää näin ongelmien

kärjistyksen. Tätä mieltä on myös valtaosa kyselyyn vastanneista.

Tarvitaan ennaltaehkäisyä, varhaista puuttumista ja henkilökohtaista neuvontaa

Vastaajat peräänkuuluttavat ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista. Asiakkaille hyödyllisiä taloudenhallinnan teemoja olisivat muun muassa miten saada rahat riittämään, miksi vuokranmaksu on ensisijaisen tärkeää ja miten sopia maksamattomasta laskusta. Hyödyllistä olisi käsitellä myös monia ylivelkatilanteeseen liittyviä kysymyksiä, kuten mistä aloittaa velkatilanteen selvittely ja minkä tahojen puoleen silloin voi kääntyä.

Lähes jokainen vastaaja katsoo, että asiakkaat hyötyisivät asiantuntijan tapaamisesta kasvokkain. Tarve henkilökohtaiselle talousneuvonnalle tulee toistuvasti esille Takuusäätiön selvityksissä ja verkostoissa. Kenen tehtävä olisi vastata tarpeeseen?

Sari Nyholm
tutkija-arvioitsija
Takuusäätiö

Artikkeli on julkaistu Takuusäätiön blogissa 19.6.2017 ja Y-Säätiön Verkostokehittäjien uutiskirjeessä 4/2017.

Lähteet

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016-2019. Valtioneuvoston periaatepäätös 9.6.2016.
Talous- ja velka-asioihin liittyviä tiedontarpeita ja soveltuvia välineitä. Takuusäätiön AUNE-ohjelmassa toteuttaman tarvekartoituksen tuloksia. Nyholm. 2017.

Tarpeesta kumpuava neuvontatyö talousasioissa

Pienlaina-projektin tavoite lainojen myöntämisen lisäksi oli lainanhakijoiden ohjaus ja taloudenhallinnan tukeminen. Talousosaamisen haasteita liittyy kaikkiin elämänvaiheisiin ja tilanteisiin.

Saadakseen pienlainan asiakkaan tulee suoriutua sekä välttämättömistä arjen menoista että lainojen lyhennyksistä (riittävä maksukyky, ei-ylielvelkatilanne). Haasteena on, että lainanhakijat ovat usein ylivelkatilanteessa, jolloin uutta lainaa ei voida myöntää. Keskeiseksi kysymyksesäi noudattaa projektin aikana se, miten ja millaista palvelua annetaan asiakkaille, joille lainan myöntäminen ei ole mahdollista.

Pienlainaa hakeville asiakkaille annetaan henkilökohtaista, asiakkaan tarpeita vastaavaa neuvontaa ja ohjausta. Olennaisia työmenetelmiä ovat kuuntelu, neuvonta, ohjaus oikeiden palveluiden piiriin ja tukivälineiden tarjoaminen. Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva asiakkaan elämäntilanteesta ja taloudellisista olosuhteista ja tuoda tämä ilmi myös asiakkaalle.

”Tarve rahaan yllätti, onneksi löysin verkosta Takuusäitiön, josta saan tasa-arvoista kohtelua ja etenkin tämän Pienlaina tuotteen, ja tunnen olevani samassa asemassa muiden rinnalla eikä lainaa haettaessa hakemusta käsitelty robotti vaan ihminen. Olen huomannut, kun elämä muuttuu, muutun minä sen mukana.”

Lainanhakija saa aina päätöksen yhteydessä perustelut sille, miksi lainaa ei voida myöntää sekä tilanteeseen sopivaa ohjausta

ja neuvontaa. Tätä voidaan pitää mini-interventiona, vaikka sillä ei olisi välitöntä vaikutusta käyttäytymiseen. Toisinaan pelkkä puheeksi ottaminen voi auttaa asiakasta ymmärtämään paremmin omaa taloudellista tilannettaan.

”Kiitos puhelustasi. Hyvä, että puhuit järjellä. Tosiaan tulot ovat epäsäännölliset ja kaikkea. En todennäköisesti olisi tullut selviämään kalliimman asunnon vuokrasta. Voitte puolestani hylätä sen pienlainahakemuksen.”

Koska halusimme tarjota asiakkaille taloudenhallintaan liittyvää tukea, kysyimme heiltä, minkälaisesta tuesta ja neuvonnasta he hyötyisivät. Eniten koettiin tarvetta kasvokkaisille tapaamisille ja puhelinkeskusteluille asiantuntijan kanssa, koulutustilaisuuksille sekä uusille sähköisille välineille. Neuvoa ja tietoa tarvittiin siitä, miten saada rahat riittämään, miten varautua yllättäviin menoihin ja miten säästää.

Yhteistyökumppaneiden rooli

Myös yhteistyökumppaneilta kuten sosiaalitoimelta, seurakunnilta ja järjestöiltä kysyttiin, onko heidän asiakkailtaan haasteita taloudenhallinnassa. Myönteinen vastaus ei ollut yllätys, ja suurimmiksi haasteiksi nousivat osamaattomuus taloudenpidossa ja rahankäytössä, pienituloisuus, päihde- ja peliriippuvuudet sekä osaamattomuus rahamarkkinoilla toimimiseen.

Tarpeelliseksi koettiin erilaiset rahaan ja taloudenhallintaan liittyvät koulutukset ja uudenlaiset puheeksi ottamisen välineet. Raha-asioden puheeksi ottaminen koettiin tärkeäksi, mutta vaikeaksi. Ammattilaiset kertoivat muun muassa, että talous- ja velkaneuvojen resurssit lähteä järjestämään koulutuksia on rajalliset. Lisäksi kävi ilmi, että tarvetta uusille motivoinnin keinoille on: miten saada asiakkaat motivoitumaan töihin ulosmittauksesta huolimatta?

Koulutukset yhteistyökumppaneille ja kohderyhmille

Koska haasteita nähtiin puolin ja toisin siinä, miten saada tukea tarvitsevat henkilöt mukaan koulutustilaisuuksiin, päätettiin ne järjestää valmiille ryhmille. Lisäksi koulutusten kytkeytymistä osaksi kuntoutussuunnitelmaa pidettiin hyvänä. Ammattilaiset toivat esiin myös sen, että asiakkaiden voimavarat ovat usein rajalliset. Yksi huono palvelukokemus voi johtaa siihen, että kynnys lähteä hakemaan apua käy entistä haasteellisemmaksi.

Taloudenhallinnan koulutusten tavoitteena oli lisätä toimijoiden ja kohderyhmän tietoa rahaan liittyvistä haasteista sekä velka-asioista ja madaltaa puheeksi ottamisen kynnystä. Samalla yhteistyö pienlainaprojektin ja yhteistyökumppaneiden välillä tiivistyisi ja toisi mahdollisuuden jakaa tietoa ja hyviä käytäntöjä.

Puheeksi ottamisen onnistumisia ja haasteita

Projektin kannalta oli tärkeää saada koulutusten kautta tuntumaa suoraan asiakas-

kuntaan ja heidän kanssaan työskenteleviin ammattilaisiin. Tämä auttoi ymmärtämään, miten monimuotoisia ja pirstaleisiakin palvelujärjestelmät ovat. Yhteistyö oli monellakin tapaa rakentavaa ja tarpeellista eri sektoreiden välillä.

Yleisesti koulutuksista jäi päällimmäiseksi ymmärrys siitä, että tiedon lisääminen helpottaa puheeksi ottamista. Motivoiva ja rohkaiseva puhe on siis tarpeen. Ihmisten kohtaaminen teki näkyväksi sen, miten haastavaa raha-asioista puhuminen todellisuudessa on. Selityksiä voi luonnollisesti olla monia; häpeä, yritys pärjätä mahdollisimman pitkään itse sekä leimaantumisen pelko.

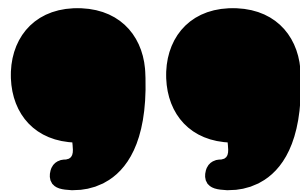
Ammattilaisten palautteen perusteella koulutus talousasioista koettiin enemmän myönteiseksi ja rohkaisevaksi kuin syyllistäväksi. Keskustelua aiheesta syntyy todennäköisesti myöhemmin ryhmissä asiakkaiden kanssa. Keskustelun herättäminen olikin yksi koulutusten toivottu aikaansaannos.

On haasteellista puhua säästämisestä ja maksujen tärkeysjärjestyksestä, koska vaikeudet talousasioissa saattavat johtua riittämättömistä tuloista eikä niinkään taidoista hallita taloutta. Raha-asioista on myös vaikea puhua, ellei kuulijan kokonaistilanne ole tiedossa. Pohdittavaksi jäi myös, minkä verran kuulijat hyötyivät tilaisuuksista.

Pohdintaa

Projektin aikana koettujen kohtaamisten myötä tuli selväksi, että jokin konkreettinen taloudenhallintaväline on tarpeen. Esimerkiksi sähköinen sovellus on osittain vastaus tähän. Sen hyödyt ovat ilmeisiä; asiakkaalle jää kotiin viemisiksi jotain uutta koulutuksesta, ja apuväline olisi arjessa tukena. Koska yhteistyökumppanit korostivat, että rahasta

Voimavarat ovat usein rajalliset. Yksi huono palvelukokemus voi johtaa siihen, että kynnys lähteä hakemaan apua käy entistä haasteellisemmaksi.

tulisi voida puhua avoimemmin sekä asiakastapaamisissa että yleisesti mediassa, voi sähköinen väline jäädä myös heille puheeksi ottamisen välineeksi. Mitä tavallisemmaksi raha-asiat ja niistä puhuminen tehdään, sitä helpompi näistä on myös puhua.

Syyllistävä suhtautuminen rahankäytössä ei saa asioita selkenemään, vaan se voi saada asiakkaan tuntemaan häpeää. Sen sijaan ongelman rauhallinen kohtaaminen ja selvittely voi aukaista ensimmäisen solmun, jonka jälkeen myös loput asiat alkavat ratketa. Näin ollen rahatilanteiden selvittämiseksi ja ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi talousneuvontatyö on tärkeää. Pelkän tiedon jakamisen lisäksi tarvitsemme erilaisia välineitä rahankäytön tueksi ja

kulutusmarkkinoilla toimimiseksi. Tarvetta sähköisille apuvälineille siis on, mutta ihmisten tarve puhua ja olla vuorovaikutuksessa ei ole kadonnut, vaikka raha aiheena onkin arka. Ehkä tulevaisuudessa raha-asioihin voitaisiin suhtautua avoimemmin ja tarjota kokonaisvaltaista talousneuvontaa, jossa tieto, sähköiset apuvälineet ja kohtaaminen yhdistyisivät?

Maija Isaksson
projektisuunnittelija
Takuusäätiö

Virpi Muilu
projektisuunnittelija
Takuusäätiö

Lähteet

Pienlaina-asiakkaille ja yhteistyökumppaneille projektin aikana toteutetut kyselyt ja haastattelut.

Pienlaina ja Penno.fi nuorisoasumisessa

Nuorisosäätiölle ja muulle nuorisoasumisen kentälle yhteistyö Pienlainan ja Penno.fi -palvelun kehittämässä on ollut rohkaiseva ja innostava molemminpuolinen oppimiskokemus. Yhteistyön myötä nuorisoasumisen ammattilaiset ovat saaneet käyttöönsä uusia, nuorten talouslukutaitoa edistäviä ja ylivelkaantamista ehkäiseviä palveluita ja välineitä.

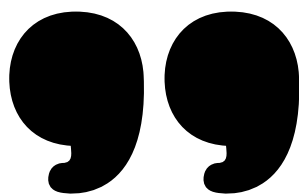
Kehittämissyhteistyön aikana nuorisoasumisen ammattilaiset ovat osaltaan auttaneet Takuusäätiötä kohdentamaan tuotteitaan ja palveluitaan paremmin nuorten tarpeisiin sopiviksi. Paljon on keskusteltu muun muassa palveluiden muotoilusta ja markkinoinnista. Millaisia apuvälineitä tarvitsee nuori, jolla on taloudellisesti tiukkaa ja maksuvaikeuksia? Miten suunnata markkinointia niin, että nuoret tunnistavat siitä itsensä ja tilanteensa?

Pienlainan avulla nuorille on voitu myöntää luottoja muun muassa vuokrakuuteen. Lisäksi asunnonsaantia hankaloitavia, kevyitä velkatilanteita on voitu järjes-

tellä. Yhteistyöllä on siten ollut myönteinen ja suora vaikutus myös nuorisoasunnottomuuden ehkäisytyöhön. Nuorisosäätiö ja muut nuorisoasumisen toimijat ovat saaneet Pienlainasta konkreettisen välineen, jonka avulla opettaa nuorelle vastuullista lainanhallintaa ja säästämistä (esim. Pienlainan avulla säästettävä vuokravakuus).

Penno.fi -palvelun ja Penno-työkirjan avulla nuorisoasumisessa on voitu alkaa opettaa nuorille aikaisempaa tehokkaammin talouden suunnittelua, budjetointia ja päivittäisten menojen seuranta. Sähköisen, helppokäyttöisen ja ymmärrettävän Pennon avulla lukuisat Nuorisosäätiön asukkaat ovat ottaneet ensiaskeleitaan henkilökohtaisen taloushallinnan kiehtovaan maailmaan.

Essi Lindberg
projektikoordinaattori
Mun talous – monialainen nuorten
talusosaamisen verkosto
Nuorisosäätiö

Moni kokee, ettei pysty ennakolta varautumaan tuleviin hankintoihin, eikä säästämään pientäkään vararahastoa. Tarvitaan apukeinoja, jotta rahat saa riittämään perusarkeen, ja mielellään vähän muuhunkin.

Pennolla rahat haltuun

Lokakuussa 2017 Pennoon oli kirjautunut 12 900 käyttäjää.

”Hyvä sovellus pienipalkkaiselle eläköityneelle, joka ei ole tähänastisessa elämässä pitänyt kirjaa tuloista, saatikka menoista.”

– Pennon käyttäjäpalaute

U seilla ihmisillä on tarve seurata rahankäyttöään ja suunnitella talouttaan. Moni kuitenkin kokee, ettei pysty ennakolta varautumaan tuleviin hankintoihin eikä säästämään pientäkään vararahastoa. Tarvitaan siis apukeinoja, jotta rahat saadaan riittämään perusarkeen, ja mielellään vähän muuhunkin.

Työskentelen Takuusäitiön Pienlaina-projektissa, jonka yhtenä tavoitteena on auttaa kotitalouksia saavuttamaan tasapaino raha-asioissaan. Työssäni olen huomannut, että kaikilla ei ole tietoa siitä, kuinka paljon heille jää rahaa käytettäväksi kuukautta kohti välttämättömien laskujen ja menojen jälkeen. Monille laskujen tärkeysjärjestykseen laittaminen ei myöskään ole itsestäänselvyys. Autammekin asiakkaitamme suunnittelemaan enemmän raha-asioitaan, jolloin he ovat tietoisempia siitä, minkä verran he voivat kuluttaa rahaa esimerkiksi vapaa-ajan menoihinsa.

Harkitsevainen rahankäyttö ei ole aina helppoa, etenkin jos rahat eivät tunnu riittävän kunnolla arjen pyörykseenkään. Tähän haasteeseen olemme vastanneet kehittämällä sähköisen apuvälineen Pennon. Se on verkossa toimiva ilmainen palvelu, jonne voi syöttää kaikki tulot sekä menot. Tämän jälkeen näkee, paljonko rahaa jää käytettäväksi pakollisten menojen jälkeen, tai ihanteellisimmassa tapauksessa jopa säästöön. Penno siis laskee käytettävissä olevan rahamäärän päivä- ja kuukausikohtaisesti, jolloin käyttäjä saa suuntaa-antavaa tietoa siitä, minkä verran rahaa jää ruokakauppaan, muihin ostoksiin sekä juokseviin menoihin.

Pennon voi räätälöidä itselleen sopivaksi kulujen seurantavälineeksi luomalla sinne omia kategorioita. Olen itse käyttänyt Pennoa muutaman kuukauden. Kun asetin omiksi kategorioiksi lastenvaatteet, harrastukset ja ulkona syömisen, ei minun ole tarvinnut enää ihmetellä, mihin rahani kuluvat. Omien kategorioiden avulla minulle on tullut erittäin näkyväksi oma elämäntilanteeni. Jotkut kulut ovat välttämättömiä, ja Pennon avulla olen huomannut, että jostakin voisin karsia. Rahan käyttämisestä on tullut tietoisempaa Pennon avulla.

Kuukausikulutuksen keskinäinen vertailu on myös helppoa Pennossa, koska kaikki tulo- ja menotapahtumat jäävät sen muistiin. Olenkin selvittänyt jo muutamien kuukausien perusteella, olenko pystynyt karsimaan joistakin menoista. Ja mikä parasta, Penno kertoo myös, minkä verran olen onnistunut säästämään.

Säästäminen ei aina ole mahdollista, mutta jos rahat eivät tunnu riittävän välttämättömiin laskuihin, voi olla hyvä pysähtyä hetkeksi ja tarkastella omaa kulutuskäyttäytymistään. Penno taipuukin juuri tähän. Sen avulla voi selvittää itselleen, paljonko arki maksaa ja minkä verran rahaa jää juhlaan.

Maija Isaksson
projektisuunnittelija
Takuusäitiö

Teksti on muokattu kahdesta blogikirjoituksesta, jotka on julkaistu alun perin Ehyt ry:n blogissa 26.5.2016 ja Sospedin blogissa 22.6.2016.

Tuuppaamalla kohti parempia päätöksiä

Ruokakauppaan kiirehtiessäni törmään oveen eteen asetettuun mainostelineeseen. Kauppareittini tukkeena seisoo isokokoinen mainos, joka kehottaa hakemaan lainaa ”arjen menoihin vaikka heti”. Mainoksen strateginen sijainti ruokakaupan ovensuussa korostaa ja alle-viivaa mielikuvaa lainasta pikaratkaisuna arjen rahanpuutteeseen. Houkutus tarttua lainatarjoukseen onkin suuri, jos rahapussi ja jääkaappi ammottavat tyhjiyttään. Laina tarjoaa huojentavan ja rationaaliselta tuntuvan ratkaisun ahdistavaan tilanteeseen. Jos arki on jatkuvaa selviytymistaistelua sen kanssa, miten saada rahat riittämään seuraavaan kauppareissuun, tuntuu lainan takaisinmaksu puolestaan kovin kaukaiselta ja toissijaiselta ongelmalta. Tässä piilee selitys siihen, miksi niin moni ajautuu ottamaan kulutusluottoa tilanteessa, jossa sitä ei objektiivisesti arvioiden tulisi ottaa ollenkaan. Lainan tarve (rahan puute) sumentaa realistisen harkinnan omasta takaisinmaksukyvyystä.

Luotolla yritetään epätoivoisesti paikata tiukkaa taloutta

On helppo sanoa, että kenenkään ei pidä ostaa ruokaa velaksi. Arjen menot on katettava tuloilla, ja lainaa on otettava vain harkitusti isompiin hankintoihin - jos silloinkaan. Arjen todellisuus on kuitenkin monelle täysin toisenlainen. Kysimme nettisivuillamme ”Jos olet ottanut limiittiluoton*, mihin tarvitsit sitä alun perin?” Saimme yli tuhat vastausta. Vastaajista 34 prosenttia kertoi käyttäneensä luoton velkojen maksuun tai niiden yhdistämiseen. Lähes yhtä moni (31 prosenttia) oli rahoittanut luotolla arjen menoja ja laskuja. Vain 8 prosenttia vastaajista kertoi käyttäneensä luoton tarpeelliseen hankintaan. Vastausten perusteella lainarahalla yritetäänkin usein paikata tiukkaa taloudellista tilannetta ja ratkaista jo olemassa olevia maksuongelmia. Harvoin uusi laina kuitenkaan enää korjaa tilannetta,

vaan päinvastoin pahentaa sitä. Seurauksena on syvenevä velkakierre.

Nettikyselyn tulokset ovat samansuuntaisia Pienlaina-projektissa (2013-2017) saatujen kokemusten valossa. Moni pienituloisen lainanhakija on taloudellisesti huono-osainen: tulot eivät riitä edes välttämättömpiin asumisen ja arjen perusmenoihin. Lisäksi rasitteena ovat jo erääntyneet laskut sekä maksamatta jääneet pikavipit ja korttiluotot. Lainahakemuksista huokuu suuri huoli ja hätä. Uusi laina on se viimeinen oljenkorsi, jolla yritetään ratkaista epätoivoinen tilanne ja selvitä esimerkiksi vuokratäristä hädän jo uhatessa. Olen pohtinut paljon sitä, miten oikein auttaa näitä luottomarkkinoiden huono-osaisia. Lainaraha ei ole ratkaisu pienituloisuuteen tai köyhyyteen. Kysymys on päinvastoin siitä, miten estää taloudellisessa ahdingossa kamppailevia ottamasta uutta lainaa. Miten tavoittaa heidät ennen, kun he tarttuvat luottomarkkinoiden tarjoamiin pikaratkaisuihin?

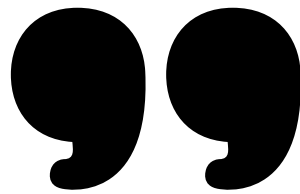
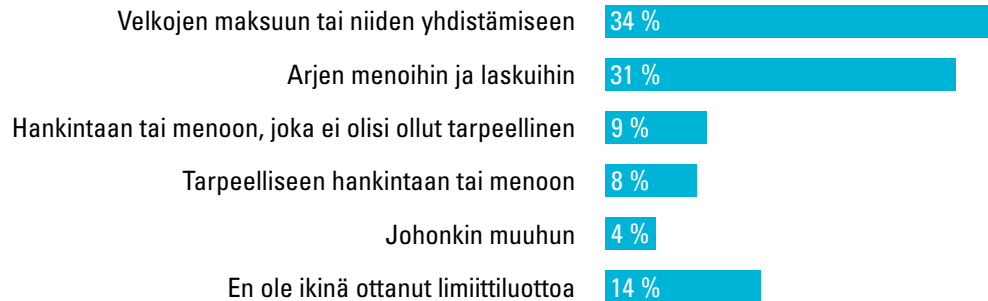
Kohti parempia valintoja?

Parhaillaan oikeusministeriössä harkitaan pikaluottosääntelyn tiukentamista. Arviomuisuudessa on esitetty muun muassa lakisäätöiden korkokaton laajentamisesta koskemaan myös 2000 euron ja sitä suurempia luottoja. Toimenpide-ehdotukset ovat oikeansuuntaisia, mutta riittämättömiä ehkäisemään velkaongelmia. Toivon erityisesti, että luotonmyöntäjän velvollisuutta arvioida lainanhakijan luottokelpoisuus tiukennetaan. Velvoitteen tehostamiseksi tarvitaan myös sanktioita. Vastuuttomasti luottoa myöntäneen on kannettava epäonnistuneesta luottopäätöksestään nykyistä suurempi luottotappioriski.

Normien ja sanktioiden lisäksi on kiinnitettävä huomiota myös velkaongelmien juurisyihin. Luottomarkkinoiden huono-osaisille on tarjottava pikavippimarkkinoita parempia vaihtoehtoja ja tuettava heidän kykyään tehdä parempia valintoja

Jos olet ottanut limiittiluoton, mihin tarvitsit sitä alun perin?

Pikakysely oli avoinna Takuusäätiön nettisivuilla 27.10.2016–27.2.2017. Kyselyyn tuli yhteensä 1 041 vastausta.

**Ihminen ei ole
rationaalinen
homo
economicus.**

arjessa. Ratkaisuja talous- ja velkaongelmissa olevien auttamiseksi kannattaakin etsiä käyttäytymistaloustieteestä. Se tutkii sitä, miten ihmiset tekevät päätöksiä, mitkä asiat vaikuttavat valintoihin ja - ennen kaikkea - millaisia virheitä päätöksentekoprosessiin liittyy. Ihminen ei ole rationaalinen *homo economicus*.

Erityisen mielenkiintoisia ovat ne menettelytavat, joiden avulla voidaan tuupata (*nudge*) eteenpäin kohti parempia päätöksiä. Kysymys on toisin sanoen siitä, miten helpotetaan rationaalisten päätösten tekemistä ja myös niissä pysymistä. Avainasemassa ovat päätöksenteon helppous, houkuttelevuus ja ajoitus. Näiden ohjaamina teemme arjessamme päätöksiä usein edes tiedostamattomatta. Siinä piilee myös luottomarkkinoiden toimintalogiikan ydin. Jos siis mainos ruokakaupan tuulikaapissa tuuppaa

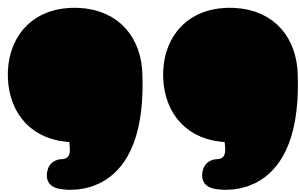
hienovaraisesti hakemaan kulutusluottoa, on löydettävä vielä houkuttelevampi keino, jolla henkilö tuupataan pois mainoksen vaikutuspiiristä. Luottomarkkinoiden innovaatioiden vastapainoksi tarvitaan sosiaalisempia innovaatioita.

Minna Markkanen
kehittämispäällikkö
Takuusäätiö

Artikkeli on julkaistu alun perin Takuusäätiön blogissa 28.2.2017.

*) Limiittiluotto on tyypillisesti 2000 euron tai sitä suurempi korkeakorkoinen pika-luotto. Limiittiluotot tulivat markkinoille vuonna 2013, kun kuluttajansuojalakiin lisättiin korkokatto alle 2000 euron luotoille.

*RATKAISU-
EHDOTUKSIA*

**Ennaltaehkäisevää
talousneuvontaa tarvitaan
paljon nykyistä enemmän.**

Kuka ottaa kopin?

Takuusäitiön pienlainalla lähdettiin hakemaan ratkaisua ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyyn. Pienituloisille ihmisille haluttiin tarjota kohtuuehtoista rahoitusta, jonka voisi vähän pikavippien tapaan saada nopeasti kertaluontoisiin menoihin. Maksuhäiriömerkintä ei olisi este lainalle, mutta vanhoihin velkoihin pienlainaa ei lähtökohtaisesti myönnettäisi. Erilaisia velkojen järjestelykeinoja on jo olemassa, ja myös valtaosa kuntien sosiaalisista luotoista käytetään vanhoihin velkoihin. Hankkeen edetessä lainoja alettiin myöntää yksittäisiin lasku- ja vuokratilanteisiin, jos siten voitiin ehkäistä velkatilanteen kärjistyminen. Ratkaisu oli yhteistyötahojenkin mielestä oikea.

Lainan saaneet asiakkaat hyötyivät pienlainasta monin tavoin ja prosessi oli myös monelle kielteisen päätöksen saaneelle hyödyllinen. Osa hyötyi saamastaan palveluohjauksesta ja talousneuvonnasta. Lisäksi joidenkin velkakierteiden syveneminen voitiin ehkäistä maksamalla pienlainalla yksittäisiä lasku- ja vuokratilanteita. Ylivelkaantumista pienlainatoiminta ei kuitenkaan ennaltaehkäissyt, sillä merkittävä osa asiakkaista oli jo Takuusäitiön pienlainaa hakiessaan selkeässä ylivelkatilanteessa.

Lisää talousneuvontaa

Pienlainatoiminnassa kertynyt asiakasymmärrys ja lukuisien yhteistyötahojen esille tuoma näkemys on yksiselitteinen: Ennaltaehkäisevää talousneuvontaa tarvitaan paljon nykyistä enemmän. Etenkin niukkoina aikoina ennaltaehkäisy jää kuitenkin helposti

korjaavien toimenpiteiden jalkoihin. Miten varmistaa, että talousneuvonnan kasvavaan tarpeeseen vastataan? Missä kaikkialla ja keiden toimesta talousneuvontaa voitaisiin antaa? Ihmisiä kohtaavia ammattilaisia ja vapaaehtoisia on paljon. Miten saada talousasioiden puheeksi otto ja ennaltaehkäisevä talousneuvonta luontevaksi osaksi heidän työtään? Millaisia välineitä työn tekemiseen tarvitaan?

”Tietämättömyyttä kuinka raha-asioita ylipäätänsä tulisi hoitaa.”

”Talousneuvontaa ei ole mahdollista saada vähäisten resurssien vuoksi”.

Osaamista tulee vahvistaa

Pienlainatoiminnan yhteistyötahot nimeävät toistuvasti osaamattomuuden yhdeksi keskeisimmistä taloudenhallinnan haasteista asiakaskunnassaan. Näin ollen, yksi keino ennaltaehkäistä ylivelkaantumista on osaamisen lisääminen. Milloin ja missä työ tulisi aloittaa? Yhteistyötahojen näkemys on, että taloustaitojen lisäämistä ei voi jättää kotien vastuulle, sillä niillä on keskenään erilaiset lähtökohdat ja valmiudet vastata haasteeseen.

”Ne pitäisi opettaa jo lapsuudessa ja nuoruudessa eli koulu olisi sopiva paikka, koska todella monet saavat kotoa vanhemmilta aivan vääränlaisen mallin taloudenhallintaan ja rahankäyttöön.”

Koska huono-osaisuus, rahankäytön mallit, asenteet ja tunteet periytyvät, olisi koulu kotia luontevampi paikka osaamisen lisäämiselle. Nykyinen opetus suunnitelmaa mahdollistaa taloustaitojen opettamisen.

Kenen tehtävä olisi huolehtia siitä, että näin tapahtuu? Miten turvata kaikille yhtäläiset edellytykset selviytyä alati monimutkaistuvassa luottoyhteiskunnassa?

Pelkkä tieto ei riitä

”Rehellinen keskustelu asiakkaitten kanssa hankalaa, liittyy häpeää, ongelmien peittelyä, lapsenomaista toiveajattelua, lyhytjänteisyyttä, monia ongelmia elämän eri alueilla.”

Talousasiat kytkeytyvät muuhun elämään. Esimerkiksi akuutti päihde- tai peliongelma sekä aiheuttaa velkaantumista että hankaloittaa tilanteen ratkaisemista. Raha ja rahankäyttö ovat monella muullakin tapaa emotionaalisia asioita. Velkaantumiseen liittyy häpeää ja syyllisyyttä. Myös rahaan liittyvät tunteet periytyvät. Yhä useampi lapsi kasvaa perheissä, joissa rahasta puhumiseen liittyy vaikeita tunteita. Heistä tulee huomispäivän ammattilaisia ja asiakkaita.

Tutkimuksista ja kokemuksesta tiedämme, että pelkkä tiedon välitys ei johda käyttäytymisen muutokseen. Miten pakotoida tieto houkuttelevaan ja vastaanotettavaan muotoon? Millainen paketti tulisi olla, jotta se huomioisi muutkin ihmisten toimintaan vaikuttavat tekijät kuin järjen?

Yhteistyötä ja rakenteita

Ylivelkaantumista ei voida ennaltaehkäistä pelkästään yksilötason tekijöihin vaikuttamalla, myös rakenteet tule huomioida. Esimerkiksi asumisen kalleus, tuloköyhyys, työttömyys ja perusturvan riittämättömyys vaikuttavat ihmisten taloudellisiin toimintaedellytyksiin. Oma roolinsa ylivelkaantumisen monimutkaisessa vyöhydissä on mekanismeilla, joilla meille markkinoidaan helppoja rahoitusratkaisuja tarpeisiin, jotka nekin ovat usein markkinoiden luomia. Ylivelkaantumisen ennaltaehkäisy edellyttää toimia eri sektoreilla ja yhteistyötä näiden välillä.

Aikaisemmin ja nopeammin

Usein ihmisten kynnys hakea apua on korkea. Kynnyksen korkeuteen vaikuttavat

monet tekijät. Joskus velkaantumisen taustalla oleva tapahtumaketju on niin vaikea, että siihen ei halua palata. Toisinaan kynnystä nostavat aiemmat pettymykset palvelujärjestelmässä. Moni myös jännittää yhteydenottoa, koska ei tiedä palvelun sisällöstä ja menettelytavoista. Mitä esimerkiksi talous- ja velkaneuvonnassa kysytään? Miten tapamiseen voi ja kannattaa valmistautua?

”Venyttiin liian pitkälle tän asian kanssa. Olisi aikaisemmin pitänyt, just tämän takia en ole, koska tiesin tämän vääntämisen. Silloin aikanaan kun olin työtön, menin hakemaan sosiaalitoimistosta rahaa, silloin jäi se, että toivottavasti en enää koskaan tarvitse teidän apua.”

”Olisi pitänyt hakea jo aiemmin. Ei aina vaan pysty, sitten on se pelko ja mistä sitä apua hakee. Ne jotka ei koe näitä asioita, niille nää on helppoja. Ne on suurimpia pistämään ihmiset lokaan, ennen kuin se kolahtaa omille nilkoille. Sitten ovat suurimpia valittajia. Yhteiskunnan jakautuminen radikaalisti köyhiin ja rikkaisiin on sääli, kohta ei ole välimuotoa ollenkaan.”

Lisähaaste ennaltaehkäisylle on, että moniin palveluihin pääsee vasta, kun velkaongelma on pitkittynyt. Tämän seurauksena palvelut ovat usein sekä asiakkaan että järjestelmän kannalta pitkäkestoisia ja raskaita. Ja ylivelkaantumisen ehkäisyn näkökulmasta aivan liian myöhässä.

”Aika usein törmää siihen, että kansalaistaitotyyppinen osaamisvaje aiheuttaa ongelmia ja johtaa siihen, että ongelmat saattavat kumuloitua ja pitkittyä turhaan. Joskus pelkkä keskustelu ja ratkaisumallin esittäminen ongelmien hoitamiseen riittää - vahvalla kannustuksella höystettynä.”

Pienlainatoiminnassa kertynyt kokemus on, että oikein ajoitettuna lyhytkin interventio voi saada aikaan pitkäkestoisia vaikutuksia. Aina ei tarvita pitkiä prosesseja. Monesti riittää, että asiakas saa neuvontaa ja ohjausta silloin, kun hänellä itsellään on valmius ottaa tietoa ja palveluita vastaan. Tunnistammeko me nämä otolliset hetket? Osaammeko muutoilla viestimme niin, että se on helppo vastaanottaa? Onko meillä käytössämme kaikki verkostot ja välineet, joita tarvitsemme?

Sari Nyholm
tutkija-arvioitsija
Takuusäitiö

Lähteet

Pienlainatoiminnassa toteutettujen tarvekartoitusten tulokset. Kahteen kyselyyn vastasi yhteensä 204 yhteistyötahoa. Nyholm. 2016 ja 2017. Syys-lokakuussa 2017 tekemäni puheleinhaastattelut. Haastatteluun osallistui kahdeksan asiakasta, joille pienlainaa ei voitu myöntää ylivelkatilanteen vuoksi.

Sosiaaliset luototusmuodot käyttöön valtakunnallisesti ehkäisemään nuorten ylivelkaantumista ja syrjäytymistä

Nuorten elämässä tulee vastaan tilanteita, joissa he joutuvat tekemään omaan maksukykyynsä nähden isoja hankintoja. Jos perhe ei pysty tarjoamaan taloudellista tukea, nuoren ainoaksi vaihtoehdoksi voi jäädä lainaraha. Usein henkilöillä, joilla on heikko maksukyky, on käytettävissä vain huonoja rahoitusratkaisuja. He voivat joutua turvautumaan kalliisiin lainoihin, joissa on korkean koron lisäksi kohtuuttomat perintäkulut ja -käytännöt. Tämä johtaa helposti pitkään velkakierteeseen, joka voi olennaisesti heikentää nuoren itsenäistä elämää sekä aiheuttaa taloudellista ja sosiaalista syrjäytymistä.

Nykyajan luottoyhteiskunnassa myös pienituloisilla ja etenkin nuorilla tulee olla joustavampi pääsy kohtuuehtoisiin rahoitusmarkkinoille ja oikeus hallittuun luoton käyttöön. Luottomarkkinoille tarvitaan lisää

Takuusäätiön Pienlainan ja kuntien sosiaalisen luototuksen kaltaisia nuorille aikuisille suunnattuja voittoa tavoittelemattomia palveluja, jotka tukevat heidän toimeentuloaan, ehkäisevät ylivelkaantumista ja edistävät itsenäistä pärjäämistä elämässä.

Sosiaalisen luototuksen tarjoaminen ei kuitenkaan saisi olla pelkästään yksittäisten kuntien tai esimerkiksi Takuusäätiön vastuulla. Julkisen vallan tulisi luoda edellytykset sen käyttöönoton lisäämiseen ja kehittämiseen paikkakunnasta riippumatta. Sosiaalisia luototusmuotoja on saatava käyttöön valtakunnallisesti ehkäisemään nuorten ylivelkaantumista ja syrjäytymistä.

Ville Kujanpää
projektipäällikkö
Mun talous -hanke
Suomen Setlementtiliitto ry

Positiivinen luottotieto on hyvä väline, mutta ei ratkaise ylivelkaantumista

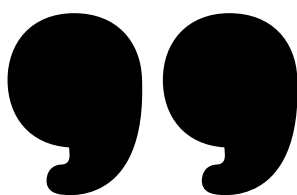
Tänä kesänä positiivinen luottotieto on saanut mediassa paljon palstatilaa. Monet finanssialan edustajat ovat ilmoittaneet kannattavansa positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa kotitalouksien ylivelkaantumiskehityksen hillitsemiseksi. Alati laajenevassa luottoyhteiskunnassa positiivisen luottotiedon nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen alkaa olla välttämättömyys. Esimerkiksi Suomen Pankki on huolestunut velkaantumisen kokonaiskuvan hämärtymisestä, kun kulusluottojen tarjonta on monipuolistunut. Verkossa luottoa tarjoavat ulkomaiset toimijat sekä vertaislainapalvelut ovat kasvattaneet nopeasti suosiotaan. Suomen Pankin mukaan kotitalouksien velkaantumista näistä uusista lähteistä sekä niihin liittyviä mahdollisia lieveilmiöitä on ollut vaikea seurata. Tilanteen seuranta vaatisi nykyistä kattavampaa raportointia ja tiedonkeruuta.

Monia avoimia kysymyksiä

Myös Takuusäätiö on jo pitkään kannattanut positiivisen luottotiedon hyödyntämistä vastuullisen luotonannon perusedellytyksenä.

Kriittisemmin asiaan on sen sijaan suhtautunut tietosuojavaltuutettu, jonka kritiikin kärki kohdistuu itse rekisteriin ja ihmisten ”pakkorekisteröintiin” liittyviin tietosuojakäytäntöihin. Positiivisen luottotiedon käyttöönotto vaatiikin vielä tarkempaa selvitystä eri teknologisista toteuttamisvaihtoehdoista sekä toteuttajatahosta (viranomainen vs. markkinatoimija).

Toistaiseksi keskustelu positiivisen luottotiedon hyödyistä ja vaikutuksista on pysynyt melko yleisellä tasolla. Kaipaisin enemmän keskustelua esimerkiksi siitä, miten positiivinen luottotieto vaikuttaa luottosuhteen osapuolten vastuunjakoon. Pitäisikö velkakierteessä olevan lainanhakijan yliluotottamisesta seurata luotonantajalle jokin sanktio? Entä mihin perustuu näkemys siitä, että positiivinen luottotieto on tehokas keino ennaltaehkäistä ylivelkaantumista? Minkälaista vaikuttavuustutkimusta on saatavilla niistä maista, joissa positiivinen luottotieto on jo vakiintunut käytäntö? Suomessa on jo vuosia ollut käytössä Asiakastieto Oy:n ylläpitämä vapaaehtoisuuteen perustuva luottotietojen jakamisjärjestelmä, jossa on mukana noin 30 luotonmyöntäjää. Olisi mielenkiintoista

Olellainen kysymys on se, miten luottojen aggressiivinen markkinointi ja kuluttajansuojalain hyvän luotonantotavan vastaiset käytännöt saadaan kuriin.

saada tietää, miten toimijoiden keskenään jakama tieto on tosiasiallisesti vaikuttanut luottopäätöksiin. Kuinka suuri osa lainahakemuksista on hylätty hakijan muista luotoista ja niiden hoitamisesta saadun tiedon seurauksena ennen varsinaista maksuhäiriömerkintää?

Positiivinen luottotieto ei yksin takaa vastuullisuutta

Positiivinen luottotieto on hyvä väline, mutta se ei yksin takaa vastuullista luottopoliittikkaa. Olellainen kysymys on se, miten luottojen aggressiivinen markkinointi ja kuluttajansuojalain hyvän luotonantotavan vastaiset käytännöt saadaan kuriin. On arvioitava kriittisesti esimerkiksi niitä kannustinjärjestelmiä, jotka palkitsevat huonekaluliikkeen myyjän Las Vegasin matkalla tämän

onnistuttua myymään sohvakaluston kylkiäisinä luottokortin tai sitä, miten kalliskorkeisia pikaluottoja markkinoidaan luomalla mielikuvia romanttisista kylpylälomista. Epäilen, että kova kilpailu laina-asiakkaista ja hyvät korkotuotot houkuttavat ottamaan suuria riskejä. Lainansaajan maksukyvyyn arviointi jää tällöin helposti taka-alalle, vaikka positiiviset luottotiedot olisi kuinka helposti saatavilla. Vastuullisen luotonannon varmistamiseksi korkokatto on laajennettava koskemaan kaikkia kuluttajaluottoja. Hyvän luotonantotavan vastaisesta menettelystä on myös seurattava palkkion sijaan sanktio.

Minna Markkanen
kehittämisspällikkö
Takuusäätiö

Kirjoitus julkaistu alun perin Takuusäätiön blogissa 23.8.2017.

Pois pikaratkaisuihin -hengähdystauko velalliselle

Kaupallisten yhdistelylainojen tarjonta on viime vuosina lisääntynyt olennaisesti. Niitä markkinoidaan internetissä näkyvästi helppona ja nopeana ratkaisuna tilanteeseen, jossa yksittäisten kulutusluottojen kuukausierät ovat kasvaneet liian suuriksi suhteessa omaan maksukykyyn. Mainoksissa korostetaan, kuinka luottojen kuukausierissä voi ”säästää” ison summan yhdistämällä useat pienet luotot uudella isommalla luotolla. Mainokset jättävät sen sijaan kertomatta sen, että ison luoton pieni kuukausierä ja pitkä takaisinmaksuaika johtavat hyvin kalliiseen lopputulokseen. Lisäksi talous- ja velkavaikeuksien taustalla olevat juurisyyt jäävät usein hoitamatta. Riskinä on, että helppo ja nopea yhdistelylaina vain syventää velkakierrettä.

Ketterät luottomarkkinat haastavat julkisen palvelujärjestelmän

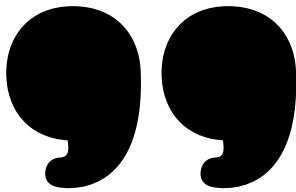
Miten yllä kuvattuun ongelmaan pitäisi puuttua? ”Valista ja varoita” -strategia ei toimi, sillä pelkkä tieto ei automaattisesti vaikuta käyttäytymiseemme. Olennaista sen sijaan on se, minkälaisia vaihtoehtoja on tarjolla silloin, kun joudumme valintatilanteeseen. Kenen puoleen kääntyä, kun kulutusluottojen varaan rakennettu talous alkaa horjua ja postiluukusta kolahtavat ensimmäiset maksuvaatimukset, joissa uhataan maksuhäiriömerkinnällä ja ulosottomiehellä? Tilanne pelottaa ja hävettää. Liian moni

turvautuukin ensimmäiseen tarjolla olevaan ratkaisuun hinnalla millä hyvällä. Tässä on oiva markkinarako, jonka luottomarkkinoiden toimijat ovat osanneet hyödyntää tehokkaasti.

Luottomarkkinat näyttävät ketteränä toimijana verrattuna julkiseen palvelujärjestelmään. Nykyinen järjestelmä on pirstaleinen, kankea ja raskas, kun kyse on kuluttajien talous- ja velkaongelmiin reagomisesta. Ammattiavun piiriin hakeudutaan liian myöhään, jo raskaasti ylivelkaantuneena. Tällöin myös velkaongelman ratkaisu on työläs ja vie paljon aikaa. Palvelujärjestelmämme ei enää vastaa nykypäivän digitaalisen luottoyhteiskunnan ongelmiin. Talous- ja velkaneuvonnan siirtyminen vuoden 2019 alusta kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin ei vielä yksistään takaa talous- ja velkaneuvontapalveluiden nykyistä parempaa saatavuutta ja saavutettavuutta, vaikka tavoitteena onkin parantaa erityisesti sähköisiä palveluita. Tarvitaan myös kokonaan uudenlaisia mekanismeja, jotka reagoivat maksuvaikeuksiin nykyistä varhaisemmassa vaiheessa.

Hengähdysaika kannustaa hakemaan apu ajoissa

Miten siis tarjota parempia varhaisen vaiheen vaihtoehtoja? Miten tavoittaa apua tarvitseva jo ennen kuin maksuvaikeudet ovat kärjistyneet vakaviksi velkaongelmiksi?

Velalliselle myönnettävä lakisääteinen hengähdysaika yhdessä neuvontapalveluiden riittävän saatavuuden kanssa mahdollistaisi nykyistä tehokkaamman puuttumisen varhaisen vaiheen maksuongelmiin ja ehkäisisi velkakierteiden syvenemistä.

Britanniassa ratkaisuksi on esitetty lakisääteistä hengähdystaukoa (Breathing Space). Tehokas ja oikea-aikainen hengähdystauko kannustaisi velallista hakeutumaan talousneuvonnan piiriin heti maksuvaikeuksien alkaessa. Tällöin hänellä olisi mahdollisuus saada ammattimaista talousneuvontaa taloutensa tasapainottamiseksi sekä apua maksusuunnitelman ja -aikataulun laatimiseen. Hengähdystauon aikana velkoja ei myöskään saisi kohdistaa velalliseen perintätoimenpiteitä tai viivästyseuraamuksia. Pelko ja kiire turvautua kohtuuttomiin pikaratkaisuihin poistuisi. Hengähdystauko antaisi aikalisän etsiä vastuullisempia ja kestävämpiä ratkaisuja yhdessä ammattilaisen kanssa.

Nykyistä palvelujärjestelmää on muotoiltava uudelleen siten, etteivät maksuongelmissa olevat turhaudu etsimään ja odottamaan ratkaisuja, vaan ne löytyvät mahdollisimman pian. Velalliselle myönnettävä lakisääteinen hengähdysaika yhdessä neuvontapalveluiden riittävän saatavuuden kanssa mahdollistaisi nykyistä tehokkaamman puuttumisen var-

haisen vaiheen maksuongelmiin ja ehkäisisi velkakierteiden syvenemistä. Tällöin olisi myös mahdollista kilpailu luottomarkkinoiden tarjoamien kalliiden vaihtoehtojen kanssa.

Minna Markkanen
kehittämispäällikkö
Takuusäätiö

Kirjoitus julkaistu alun perin
Takuusäätiön blogissa 9.10.2017.

Lähteet

Peura-Kapanen, Liisa & Aalto, Kristiina & Lehtinen, Anna-Riitta & Järvinen, Raija. 2016. Ylivelkaantumisen ehkäisyn ja hoidon tehostaminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 26/2016.

StepChange Debt Charity. 2015. Safe Harbours. Why we need a new extended breathing space guarantee to help people in temporary financial difficulties recover from debt.

SUMMARY

A small Personal Micro-Credit makes a big difference to those who get it - and potentially also to those who don't

Introduction

Already for 27 years Guarantee Foundation has assisted people with debt problems and crisis in Finland. Nationwide Non-Governmental Organization (NGO) grants consolidation loans, gives counselling on the phone and on web, educates professionals and volunteers and develops different means in money management and finances. The operations are mainly supported by Ministry of Social Affairs and Health with Proceeds from Veikkaus.

In the past few years the focus of product development has shifted to financial literacy and prevention of over-indebtedness. On this paper I focus on the Personal Micro-Credit, one of the new services Guarantee Foundation has developed in 2012-2017.

But first a short overview on the setting in which the development took place.

High Cost Consumer Credit in Finland

In Finland a bank loan is still the most common form of consumer credit. Also credit cards and part payments are frequently used. The payday loan businesses started operating in 2005.

Particularly the payday loans have caused various problems, especially for under-privileged and for those who struggle but still somehow manage with their debts. The regulation has improved the situation to some extent but seems always to be a few steps behind the industry.

The payday loan businesses operate on the internet and quite a few of them are placed abroad. Since 2010 all creditors have had to register themselves and officially identify all applicants. In addition, no loan withdrawals are no longer allowed at night (11 pm - 7 am).

In 2013 a ceiling of interest rate was set to all credit under 2000 euros. Since then the maximum Annual Percentage Rate (APR) has been reference rate by law + 50 %. At the moment the APR is max. 50 %. Consumer credit legislation has regulated also the peer lending from 2017 on.

According to the statistics the interest rate restrictions (IRR) in 2013 did influence the market by diminishing both the number of payday loans and the businesses granting them. Before the IRR there were 87 creditors in the official register, in January 2017 there were 55 creditors (other than banks, including peer lending). Also the number of decisions

In 2016 Finland had approximately

- **5,5 million inhabitants**
- **4,43 million adults (18 or above)**
- **630 000 on a low income (14 % of adults)**
- **550 000 in Enforcement, legal collection (12 %)**
- **370 000 in Payment Default Register (8%)**

of a district court and/or judgments by default decreased.

However, due to new credit products, both the average amount of credit and the payback periods started to increase. For example, in 2010 there were 1,2 million payday loans and the average amount was slightly over 200 euros and the payback time was 30 days. In 2015 some 470 000 payday loans were granted and the average amount was about 500 euros and payback time around 140 days.

The so called flexible loan gave the businesses a mean to go around the IRR. By granting a credit over 2000 € they can continue charging high interest rates (100 % or even a lot more). The flexible loan can be withdrawn in several small portions. The Consumer Ombudsman recently initiated that the ceiling of interest rate should cover also consumer loans above 2000 euros. The Ministry of Justice released a memo on the subject on February 2017 and the initiative is underway at the moment.

An affordable alternative

The Guarantee Foundation's Personal Micro-Credit is an affordable alternative to costly consumer credit and payday loans. For those with bad credit history it is the only alternative.

Unlike previous instruments in Finland the Personal Micro-Credit aims to prevent over-indebtedness instead of fixing it. Thus, the credit cannot be used for debt restructuring but it can be used for paying a single

arrear if it will improve the customer's overall situation.

The credit can be granted for purchasing necessities like, for instance, moving costs or furniture. One excellent use of the Personal Micro-Credit is rent deposit: once the loan is paid off, the customer has saved the amount for the future. Therefore, the credit can be seen as a Start-Up Loan for independent living. For younger customers it has also been a safe way of practicing how to use financial products.

The interest rate is fixed for the whole payment programme and there are no other costs. Also possible changes in the payment programme are flexible and free of charge. In 2017 the interest rate is 4,5 %.

For those who meet the requirements

One has to meet quite a long list of criteria in order to get the Personal Micro-Credit. The careful assessment is needed to make sure the customers manage the payment programme and don't get in trouble with their finances.

The credit can be granted only if 1) a customer is on a low income, 2) s/he earns enough to manage the monthly payments, 3) s/he cannot get an affordable credit from elsewhere due to, for instance, bad credit history or lack of collaterals, 4) s/he is not over-indebted, 5) s/he doesn't have any such problem that might influence his/her ability to manage the credit, e.g. compulsive gambling or alcohol abuse,

and finally, 6) the credit is not applied for paying previous debts or daily living costs and it can be paid back in two years of time.

Most of the customers are on a low income and have a bad credit history. The vast majority of them are in working age but are not working. Most of the customers live alone or in a single parent family.

Thus, the finances of the customers are in many ways very fragile and inflexible. Consequently, the need for finance is evident. Nevertheless, nearly three quarters of the applications are rejected. How come?

The distinctly most frequent reason for rejection is over-indebtedness. One third of the customers cannot afford to take a new credit due to the fact that they are over-indebted. Additionally, ten percent of the customers are already in debt settlement or plan to pay their previous debts with Personal Micro-Credit.

Worth noticing is that more than half of those customers whose rejection is based on income are also over-indebted. This taken into account more than a half of the customers who don't get the credit are over-indebted.

Those who get the credit benefit from it

The customers who get the credit are very pleased with it. Due to the length of the payment programmes the number of feedback is still very small but it seems that a small credit can make a big difference to many.

Obviously, the credit enables the customers to purchase something they needed. But the customers report also other kinds of effects. For some the credit was a way to balance one's finances. Some report improvements in health or overall condition. Some say their family-life or social life improved because of the credit.

Some customers say that nowadays they have a better understanding of their financial situation. Some tell that currently they monitor their finances and spending more

closely and spend only what they afford to spend.

Guidance and advice available for all

The latter effects listed above are such also rejected customers can potentially gain from the process. Guidance in budgeting and monitoring a household budget is available also and especially for them. They are the ones that need it the most.

The importance of financial education and debt advice has become more and more evident as the experience on the customer's situations has accumulated. The amount of over-indebted customers multiplied after the application process was put online in 2016.

The customers are told the reasons for not getting the credit. For some it is the first time they are told that they are over-indebted. Or that compulsive gambling or substance abuse is the underlying cause of their financial difficulties. They are naturally also told how to proceed with solving the problems they have.

An unintentional result?

In Guarantee Foundation we have often wished we would meet the customers "20 000 euros earlier" - Before the over-indebtedness has reached a point where heavy measures are needed and the solutions require a lot of effort, energy and time from both the customers and the system.

Although not intended, it seems that the Personal Micro-Credit might just be the missing link between Guarantee Foundation and those customers who don't necessarily know yet that they cannot solve their debt problems with new credit but need professional help in solving the situation.

Sari Nyholm
Researcher-Evaluator
Guarantee Foundation

Published in ECDN Money Matters
15/2017. Statistics updated 31.10.2017.

A few facts on the Personal Micro-Credit

- **Minimum amount 200 €, maximum amount 2000 €, maximum payback-period 2 years.**
- **Fixed interest rate for the payment program: 4,5 % (2017). No other costs. Changes in the payment program are flexible and free of charge.**
- **Applications online. Based on a careful assessment. Guidance available for all the customers.**
- **For purchasing necessities. Approximately half of the loans are applied for housing costs: furniture, other home supplies, moving costs, rent deposit and rent arrears.**
- **Although the loan cannot be granted for living costs and previous debts, approximately 15% of the loans are applied for these purposes.**
- **Variety of amounts are applied. Almost half of the applications are for 2000 euros.**
- **Nearly three quarters of the applications are rejected. Mainly due to over-indebtedness: more than a half of the customers who don't get the credit are somehow over-indebted.**
- **Almost 60 % of the applicants have bad credit history. That is no obstacle for getting the Personal Micro-Credit.**
- **A typical applicant is a 30-62 year old woman who lives alone. Like a vast majority of the applicants, also she rents a flat which is not as common in Finland as in many other European countries.**
- **More than half of the applicants are not working. Their main source of income is unemployment benefit, disability pension, student allowance or retirement pension. Slightly more than one quarter of applicants have a regular full-time job and one in ten has a fixed-term or part-time job.**

”On

hyvä tietää, että viestiä viedään.
Ja hyvää työtähän Takuusää-
tiössä tehdään.”

Takuusäätiön Pienlaina-asiakas

Tähän julkaisuun on koottu puheenvuoroja pienituloisten taloudellisesta selviytymisestä. Aihetta lähestytään sekä yksilön että yhteiskunnallisten rakenteiden näkökulmasta, ja äänessä ovat niin ammattilaiset kuin pienituloiset ihmiset itse. He kertovat moninaisista arjen haasteista ja huolista, mutta jakavat myös onnistumisen ilot.

Takuusäätiön Pienlaina-projektissa (2013–2017) kehitettiin ja kehitettiin uudenlaista pienluototusta, joka ennaltaehkäisee pienituloisten kotitalouksien ylivelkaantumista ja täydentää nykyistä kuntien sosiaalista luototusta. Lisäksi projektissa kehitettiin välineitä kotitalouksien taloudenhallinnan tueksi (Penno.fi-palvelu).

Pääoma (600 000 euroa) pienlainoitukseen saatiin vuoden 2012 kirkon Yhteisvastuukeräyksestä. Projektin toimintakulut rahoitettiin Veikkauksen tuotoilla.

”Vaikea uskoa, että on olemassa joku näin hyvä keino yhteiskunnassa, että voi pienellä korolla ja pitkällä maksuajalla saada hätätilanteessa lainaa. Äärimmäisen kiitollisena ja iloisena lainan saannista.”

Takuusäätiön Pienlaina-asiakas

